

**ZETELAKA
KÖZSÉG
FENNTARTHATÓ
FEJLESZTÉSI
STRATÉGIÁJA
2015-2020**

Tartalom

Egy olyan Zetelakát szeretnék.....	3
I. A település általános bemutatása	4
Története	4
Testvértelepülések	6
II. Demográfiai jellemzők.....	6
III. Turizmus.....	9
Helyi látványosságok.....	11
Szálláslehetőségek.....	16
Szolgáltatások, kirándulási lehetőségek	18
Következtetések.....	18
IV. Kulturális tevékenységek	20
Kulturális csoportok	23
V. Civil szerveződések	24
VI. Sporttevékenységek.....	26
Sportcsapatok.....	27
Következtetések – kultúra, sport, civil szféra.....	28
VII. Vállalkozásfejlesztés	30
VIII. Iskolai és iskolán kívüli oktatás	34
Infrastrukturális fejlesztések.....	34
Képzések, foglalkozások iskolai és iskolán kívüli rendszerben.....	36
XI. Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás.....	37
Infrastrukturális fejlesztések.....	37
Programok elindítása a térségben	39
X. Egyház, vallás.....	40
Infrastrukturális fejlesztések.....	40
Egyházi programok szervezése és lebonyolítása.....	41
XI. Szociális szolgáltatások, egészségügy, a fiatalok és a tűzoltóság kérdései	42
Szociális problémák és megoldási lehetőségek.....	42
Gyerekek és fiatalok	43
Állategészségügy	44
Tűzoltóság	45
XII. Energia, környezetvédelem.....	45

Megújuló energiatermelés	46
Fenntartható energiagazdálkodás	47
Környezetvédelem	47
XIII. Romák integrációja.....	50
Iskolai és szakmai fejlesztés	50
Kulturális hagyományok oktatása és fenntartható hasznosítása.....	51
Infrastukturális fejlesztések	52
XIV. PROJEKTPORTOFÓLIÓ.....	53

Egy olyan Zetelakát szeretnék...

...ahol nyugalom van, amely a Székelyföld és Erdély büszkesége. Nem egy kirakat-községet, amit azért látogatnak, mert időutazás a 19. századba, hanem azért, mert lehet egészséges, helyi ételt enni, jó pálinkát, természetes gyümölcslevet inni. Olyan vendégfogadást szeretnék, ami nem a szupermarketek olcsó polcainak külföldi termékeit kínálja, hanem a mi pityókánkat, a mi szürke marhánkat, a mi házi-tejünket használja fel, tisztességes áron, megélhetést biztosítva minden falubelinek. Olyan községet szeretnék, amely tiszta, ahol nem kell megszólítani senkit, hogy sétáljon odébb tíz lépést, mert magától tudja, hogy ott van a szemetes, mert magától tudja, hogy a saját értékeinket tisztelni kell. Olyan községet szeretnék, amelynek minden falujában a közszolgáltatások elérhetőek: van víz, villany, szemétszállítás. A község minden településén aszfalt úton lehessen közlekedni, ne kelljen féltünk az autónkat, a kerékpárosoknak, a gyalogosnak is legyen hely és biztonság, a szekér és a traktor is férjen el. A fejlesztések pedig ne menjenek a termelés kárára: termeljünk meg magunknak mindent, amit csak meg tudunk. Ami pedig nem megtermelhető, viszont szükségünk van rá, azt hozzuk a szomszéd településekről, vagy Erdély más vidékeiről, így a szomszédjainkra is büszkék tudunk lenni.

Olyan Zetelakát képzelek el, ahol nem lopják el a tyúkot, és ha mégis, akkor bűnhődik a tolvaj, hogy többet meg se forduljon a fejében hasonló cselekedet. Olyan falut szeretnék, ahol turisztikai büszkeségünk a medve, a vaddisznó, de nem a falu melletti kukoricást tarolja, hanem a természetes élőhelyén lehet fényképezni, vagy éppen vadászni rá. A reményem az, hogy a Gát, a Madarasi Hargita, az üdülőtelep-falvaink a falu olyan szerves részei, amelyek együtt lélegzenek, együtt fejlődnek a községgel. Azt szeretném, ha a Zetelakára járó emberek egy kicsit zetelakinak is éreznék magukat.

Azt a Zetelakát látom néhány év múlva, ahol a gyerekek azt tanulják, amire szükségük van, ahol mindenki tud jó körülmények között sportolni, táncolni, hasznosan eltölteni a szabadidejét, ahol a tisztességes munkát megbecsülik, amelynek minden temploma jó állapotban várja az ünneplő embereket, ahol biztosan számíthatunk egészségügyi ellátásra, és mindezt mi teremtjük meg, kölcsönös tisztelettel. Olyan Zetelakát szeretnék, ahonnan nem akarunk elvágódni, ahol élni jó.

Ilyés Szabolcs

Ügyvezető igazgató, RegioConsult

I. A település általános bemutatása

Zetelaka községközpont (románul Zetea) Románia középső részén, Hargita megyében, Udvarhelyszéken található, a Nagy-Küküllő völgyének felső, hegyvidéki szakaszán. A település, amelynek közigazgatásába tartozik Zeteváralja, Deság, Ivó, Küküllőmező és Sikaszó is, a Központi Fejlesztési Régió részét képezi. Zetelaka a 138-as megyei út mentén húzódik, Fenyédtől 6, Székelyudvarhelytől 12 és Gyergyószentmiklóstól 52 kilométerre.

Keletről a Láz (817 m) és a Somos-tető (871 m) magas vulkáni fennsíkja határolja, nyugaton pedig a Nagy-Küküllő és a Bosnyák-patak vízválasztóját hordozó dombsor, a Szentkirályi-hegy (789 m), a Hosszúmező (751 m), a Padsarok és az Aklosdomb határolja.

A község tengerszint feletti átlagos magassága 550 m, területe kb. 19.255 hektár. Az adminisztratív terület 36,06 %-át a mezőgazdasági területek, a kaszálók és szántók adják, hasonló arányban 37,67 %-ban találunk erdős területeket, míg a legelők az összterület 18,04 %-át teszik ki.

A legutóbbi, 2011-es népszámlálás adatai szerint Zetelaka község 5.643 lelket számlál. Az összlakosság mintegy 96,72%-a magyarnak vallja magát. Az itt élők erős lokális identitással rendelkeznek: hűen őrzik és ápolják székely örökségük. A település arculatát és hangulatát nagyban meghatározzák a kulturális és vallási tradíciók. Évszázadokon keresztül a fa megmunkálása biztosította a lakosság számára a mindennapi betevőt, napjainkban a fafeldolgozás mellett a turizmus is jelentős részét adja a helyi gazdaságnak. A fa nem csupán a helyiek megélhetését tette lehetővé, hanem ahhoz is hozzájárult, hogy a község lakói igen gazdag székely épített örökséggel büszkélkedhetnek, táj jellegű házak és székely kapuk sokasága gyönyörködteti az ide érkezőket.

Zetelaka község igen kedvelt székelyföldi turisztikai központtá vált az utóbbi évtizedekben. Épített öröksége mellett, a Hargita hegység közelsége, a természeti adottságok szépsége és a zeteváraljai víztározó is öregbítették a község vonzerejét.

Története

A pápai tizedjegyzék 1332-ben említi először a települést, ekkor *Zathalaka* néven. A hagyomány úgy tartja, hogy a falu mai helyétől legalább negyedórányi gyalogútra feküdt a

Csele-dombon és akkor még Cseleházának hívták. A tatárjárás során felégették, és a mai helyén építették újjá. A falu 1590 és 1612 között katolikus esperesi székhely volt, majd 1622-ben Bethlen Gábertől kiváltságokat kapott. Az itt élőket mentesítette a hadiszolgáltatoktól és az adók fizetése alól, mely kiváltságokért zsidóvalkésítéssel fizettek. Arra kötelezték a zetelakiakat, hogy Fehérvárra évente 100 ezer zsidóvalkésítést szállítsanak. Kiváltásaikat a későbbiekben Apafi Mihály, majd I. Lipót király és császár is megerősítette, így egészen a XVIII. század közepéig megkülönböztetésben részesültek.

Arról, hogy Zetelaka a zsidóvalkésítés és famegmunkálása fellegvára volt, a legnagyobb székely, Orbán Balázs (1830 -1890) úti beszámolói között így ír: „...ottan van a havas közeli falvak éléstára, innen jön a fél Erdély szükségleteit fedező deszka és zsendely, a zetelaki, oláhfalvi és csiki székely kenetlen szekerén egész Hunyad megyéig elviszi fakészítményeit, s ott becseréli gabonáért, mi nála szűken terem; más oldalról pedig a gyergyaiak tutajon szállított fával látják el fél Magyarhont és a dunai fejedelemségeket is. Tavasszal hó menéskor a Nagy-Küküllő is tutajozható, s ekkor több ezer tutaj simul le annak zajgó hullámain.” Feljegyzések szerint a Nagy-Küküllő és a Sikaszó-patak vizét a zetelakiak hosszú éveken át tutajozásra használták, ezt 1920 körül szüntették be. Ezt követően az erdőben kitermelt fák rönkjeit lovak segítségével szállították a célhelyekre.

A zetelakiak azonban tudták jól, hogy megélhetésükre, a természet adta kincsekre különösképpen figyelniük kell, hiszen készleteik nem biztosítottak a végtelenségig és megművelésre alkalmas földjük igen kevés volt. Olyan székely falutörvényeket hoztak, amelyek ma is példaértékű környezetvédő intézkedések lehetnének. Szigorúan szabályozták az értékes erdők, a tölgyfa és bükkfa védelmét, törvény írta elő a gyümölcsszedés folyamatát és azt is, hogy melyik fafajtából milyen termék állítható elő. A zetelakiak meggyőződéssel vallották, hogy: „A fa mennyiségéből nem szerezhető nyereség, csupán a megmunkálásából.” Feltehetően ezek az intézkedések is kellettek ahhoz, hogy Zetelaka község számára a fa, mint nyersanyag, napjainkban is munkát és megélhetést biztosít, leginkább nagyüzemi kitermelésben és megmunkálásban. A fakitermelés és megmunkálás jelentőségét Zetelaka 1990-ben elkészült címere is magán viseli, amelynek fontos eleme a fenyőfa, mint közösségi szimbólum.

A zetelakiak történelmi emlékként tartják számon Zete, vagy más néven Zeta-varának romjait és a hozzá kapcsolódó mondanót is. Zeta egykori várának töredékei a Deság-pataka felől közelíthetők meg, az ún. Várdomb tetején lelhetők fel. Orbán Balázs feljegyzéseiből tudjuk, hogy utazásai idején a vár alapjai még jól kivehetőek voltak, de falakat már akkor sem talált.

A legnagyobb székely egy „kicsiny sasfészeknek” nevezi Zete-várát A Székelyföld leírása című művében. Az első régészeti ásatásokat a vár helyszínén Székely Zoltán végezte 1946-ban, majd Ferenczi Géza 1956-ban. Középkori életvékenységekre utaló maradványok nem kerültek elő. A régészek elsősorban kerámiából készült használati anyagok töredékeit találták a helyszínen: fazekakat, csészéket, tálakat. Feltételezéseik szerint sárral tapasztva, megmunkálatlan kövekből állították fel a vár falait. A helyszínen hamvasztásos urnás temetkezési hely is előkerült.

Testvértelepülések

Zetelaka községnek 13 testvértelepülése van. Ezek a kapcsolatok nagyrészt magyarországi településekkel alakultak ki, viszont egy szlovák és francia településsel is együttműködik az Önkormányzat. Az Önkormányzat szorosabb kapcsolatot ápol Balatonfenyves, Balatonföldvár, Bozsok, Derekegyház, Kismaros, Tardoskedd, Kismányok, Nagymányok, Tiszanána településekkel. Az együttműködés leginkább a kultúra és a sport területén mutatkozik meg, de Derekegyház és Bozsok települések esetében gazdasági és turisztikai kapcsolat is létezik.

Testvértelepülések: Balatonfenyves-HU, Balatonföldvár –HU, Bozsok – HU, Darnózseli – HU, Derekegyház – HU, Aigueblance – FR, Gyöngyöspata – HU, Kismaros – HU, Tardoskedd – SK, Kismányok – HU, Nagymányok – HU, Tiszanána-Dinnyéshát – HU, Sárbogárd – HU.

II. Demográfiai jellemzők

A demográfiai elemzés, a község emberi erőforrásainak feltérképezése során, a Zetelaka községben zajló népesedési folyamatokat igyekszik feltárni, rámutatva az abban rejlő potenciálra és az abból fakadó szükségletekre is. (Forrás: INSSE)

A Közép-romániai fejlesztési régió lakosságának 13,1%-át Hargita megye lakossága adja. A terület a 2011-es adatok szerint 310.867 főt számlál, amelynek 12,96 %-a román, míg 85,21%-a magyar nemzetiségűnek vallja magát. Az állandó lakosság nagyobb része 57,4% vidéki, míg 42,6% városi környezetben él.

Az 5.643 lelket számláló Zetelaka az ötödik legnépesebb községközpont Hargita megyében. A székely települést a listán csupán Parajd (6.502), Gyergyóremete (6.165), Korond (6.135) és Csíkszentdomokos (6.110) községek előzik meg.

Népességszámának alakulása bár folyamatos csökkenést mutat a rendszerváltás óta, a községben mégsem tapasztalható drasztikus lélekszámfogyás. A fentiekben említett nagyközségekkel összehasonlításban Zetelaka a századforduló óta 110 lakossal számlál kevesebbet. Ezzel az adattal Hargita megye nagyközségei között Korond után (ahol alig 45 lakóval csökkent tíz év alatt a lélekszám) Zetelaka statisztikái mutatták a legkedvezőbb demográfiai adatokat.

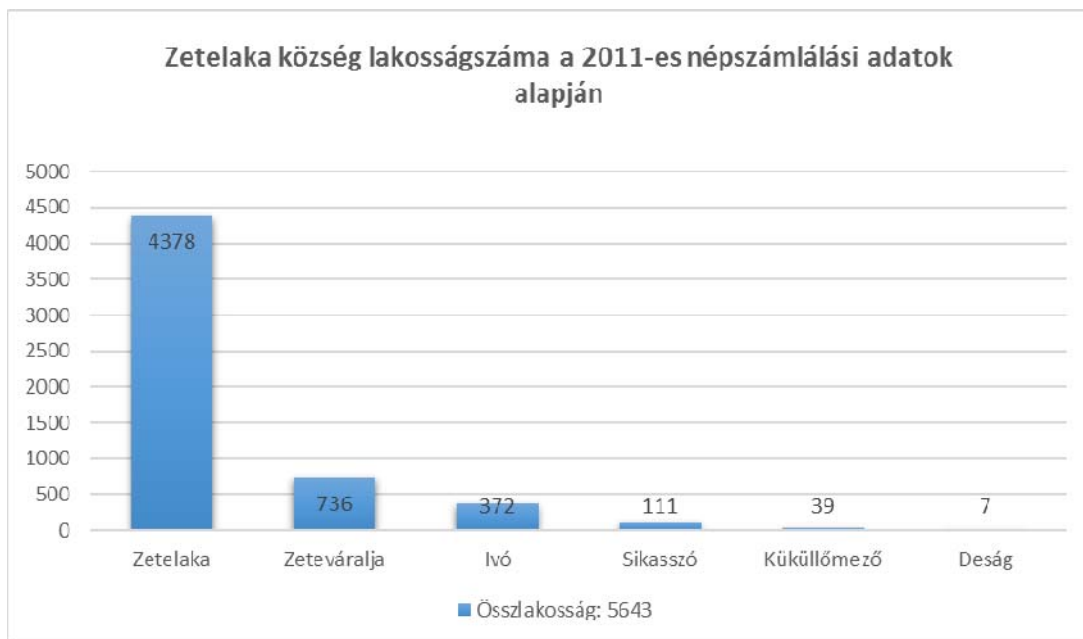
Hargita megye nagyközségeinek népességszám-alakulása

Községek	2002	2011	Népességfogyás (%)
Parajd	6.846	6.502	5,02
Gyergyóremete	6.316	6.165	2,39
Korond	6.180	6.135	0,72
Csíksszentdomokos	6.401	6.110	4,54
Zetelaka	5.753	5.643	1,91

Zetelaka község népességszám alakulása

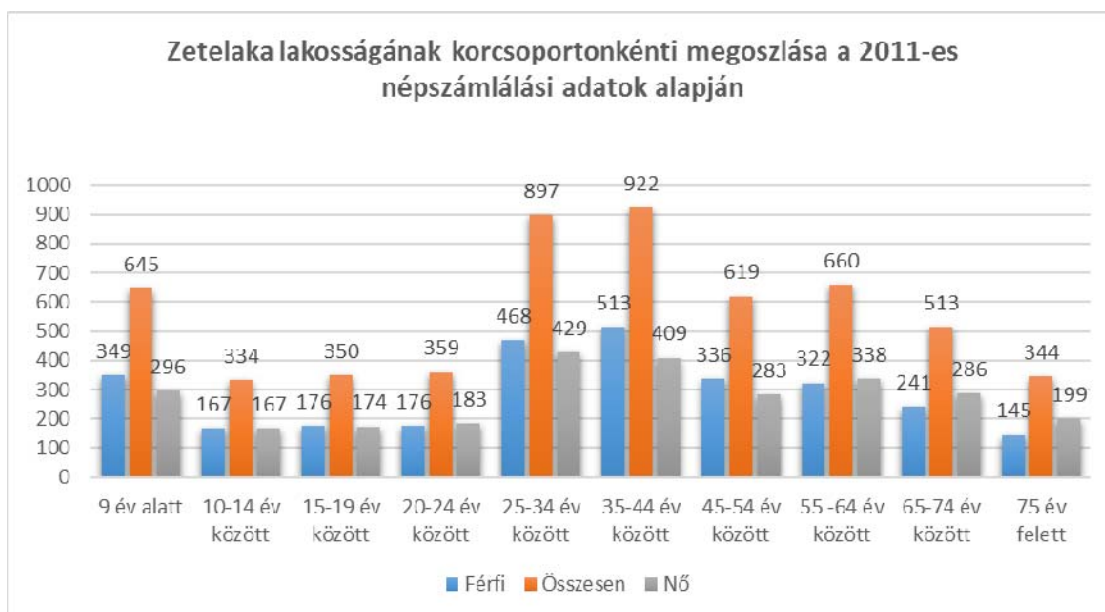
Év	1992	2002	2011
Lakosság szám	5.925	5.753	5.643
Népességfogyás 20 év alatt	282 (4,75%)		

Az állandó lakosság létszáma Zetelaka községben 1992 és 2011 között tehát mindösszesen 4,75%-al csökkent. A lakosság szám negatív alakulására leginkább a ki és elvándorlás nagy mértéke adhat magyarázatot. A rendszerváltás utáni években ebben a térségben is érzékelhető volt a Magyarországon munkát vállalók magas aránya. A külföldi munkavállalási tendencia az Uniós csatlakozás után sem szűnt meg, bár némileg átalakult: a korábbi magyarországi úti célok helyett, távolabbi országokba is utaznak székely munkavállalók.

A fenti táblázatból kiderül, hogy Zetelaka község állandó lakosságának túlnyomó része Zetelakán, a községközpontban él. Jelentősen kevesebb a zeteváraljaiak lélekszáma. Ivó, Sikasszó, Küküllőmező és Deság állandó lakossága a község alig 9,37%-át adja, miközben ezek a települések turizmus szempontjából a község vonzerejének meghatározó tényezői, a helyi turizmus nélkülözhetetlen pillérei.

Korcsoportos összetétel

A népességszám alakulása mellett a demográfiai jellemzők sorában azt is figyelemmel kell követnünk, hogyan oszlik meg a lakosság korcsoportonként. Mindezek fontos alapot nyújtanak úgy a gazdasági, mint a szociális, az oktatási vagy éppen az egészségügyi hosszú távú tervezés során. A 2011-es adatok alapján elmondható, hogy kedvező képet mutat a község korösszetétele. A népesség legnagyobb részét az aktív korúak adják (15-64 év). Ebbe a korcsoportba összesen 3.807 főt sorolhatunk, ők a helyi lakosság 67,46%-át jelentik. A gyermekkorúak (0-14 évig) az összlakosság 17,3%-át teszik ki, míg az időskorúak aránya 15,1%-os. Ugyanez az arányosság a nemek megoszlása szempontjából is érzékelhető. Zetelaka községben a férfiak száma mérsékelten nagyobb, mint a nőké. A településen 2.893 férfi és 2.750 nő él.

III. Turizmus

Udvarhelyszék a székelyföldi régió egyik kedvelt úti célja. A térség turizmustörténete a rendszerváltás után kezdődött, amikor a magyarországi turisták jelenléte szinte tömegessé vált. A magyarul lakta helységek vonzerejét azóta is autentikus jellegük adja, az ide érkező magyarországi turisták tulajdonképpen azt keresik, ami saját közösségükből már kiveszöben van, vagy teljesen hiányzik. Ezekben az időkben került fel Zetelaka község is a régió turisztikai térképére, és az elmúlt évek alatt a faluturizmusra rendezkedett be.

A Nemzeti Kisebbségkutató Intézet és a Kvantum Research Kft. munkatársai 2013-ban egy átfogó vizsgálatot végeztek a székelyföldi turizmus feltérképezése céljából. Eredményeiket a *Székelyföldi Turisztikai Régió?* elnevezésű publikációjukban tették közzé és ismertették. A kutatások azt igazolják, hogy a székely turizmust leginkább a belföldi román piac tartja működésben, hiszen a kedvelt üdülőközpontok (Kovászna, Szováta, Tusnádfürdő) a román turistákat nagyszámban vonzzák a térségbe.

Amikor napjainkban Székelyföld turizmusának fejlesztéséről beszélünk, azt tapasztalhatjuk, hogy az itt élők elsősorban a hagyományok, a rurális környezet, a vallási értékek, az eredeti kultúra megőrzésében látják a potenciált. Az adatok viszont egyre inkább azt mutatják, hogy a régió turisztikai fejlesztése akkor lehet sikeres, ha két pilléren történik: figyelembe kell venni úgy a román, mint a magyar turisták igényeit, és külön-külön kell megvizsgálni azt, hogy mi adja számukra a térség vonzerejét. A kutatók a tanulmányban kiemelik, hogy a székelyföldi turisztikai szakemberek a régió marketingjét a modernizációtól érintetlen paraszti kultúrára

építenék, és arra is rámutatnak, hogy eddig sokkal kevesebb figyelmet kapott Székelyföld belső piacon kifejtett vonzereje.

Zetelaka szempontjából a falusi turizmus különböző elemei jelentik a fő vonzerőt. A településen egy sor olyan tevékenység vált turisztikai attrakcióvá, amelyeket a székely közösségek paraszti életmódja, étkezési szokásai, vagy mulatságai a mai napig élő hagyományokként őriznek. A turisták a természeti környezet nyújtotta lehetőségek mellett, arra törekszenek, hogy megtapasztalják például azt, hogy milyen egy falusi disznóvágás, hogyan készül a házi sajt, vagy hogyan kerül a friss tehéntej vacsorakor az asztra. Olyan lehetőségek ezek, amelyeket elsősorban a magyarországi turisták keresnek, akik érzelmileg kötődnek ehhez a vidékhez, és azért jönnek, hogy egy szelet Erdélyt „hazavigyenek” magukkal. Megállapítható tehát, hogy Zetelaka és környéke, mint turisztikai desztináció legfőképp a magyarországiak által kedvelt úti cél. A turizmusfejlesztés stratégiai tervezése során tehát az anyaországból érkezők igényeinek figyelembe vétele szükségszerűnek mondható.

Miért jönnek a turisták Székelyföldre és milyen lehetőségeket keresnek?

-A hagyományos székely kultúra értékeivel, a székely emberek életformájával kívánnak ismerkedni. Speciális érdeklődésüket minél szélesebb körű lehetőségekkel kell kielégíteni. A turisták egyre inkább kedvelik azt, hogy ne csak szemlélői, hanem résztvevői is lehessenek ennek a tradicionális világnak. Lehetőséget kell teremteni számukra, hogy kipróbálhassák a kézműves tevékenységeket, hogy megtanulhassák a gasztronómiai különlegességek elkészítését, ha igénylik részt vehessenek az állatok gondozásában, a föld megművelésében, hogy magukra ölthessék a székely ruhát és elsajátíthassanak pár alaplépést a tájjellegű táncokból.

- A turisták az aktív részvétellel járó kikapcsolódást keresik Székelyföldön is. A környezet hangulata és látnivalói önmagukban már nem elégítik ki az igényeket. A turisták a hagyományos kultúra mellett, XXI. századi kalandokat keresnek.

- A turisták egyre környezettudatosabbak, keresik a szelíd, illetve alternatív turizmusformákat. Mivel egyre inkább érzékenyek a környezetvédelem problémái iránt, ezért alapelvárás részükről, hogy egy-egy turisztikai szempontból vonzó településen környezetbarát megoldásokkal találkozzanak.

-A jövő turistái tapasztaltak és igényesek, megkövetelik a minőséget, ezért a professzionalizmus egyre inkább alapfeltétel lesz. A szolgáltatások során elengedhetetlen lesz a szakképzett személyzet alkalmazása: megfelelő szaktudással rendelkező pincérekre, szakácsokra, vendégfogadókra lesz szükség.

A faluturizmus fejlesztésének az alábbi várható pozitív hatásai lehetnek:

- A jövedelmek növekedése
- Új munkahelyek létesülése, kis-és középvállalkozások megalakulása által
- A helyi gazdaság erősítése
- A helyi adóbevételek növelése
- A hagyományos értékek, a környezeti kincsek, az épített örökség megőrzése
- Életszínvonal javulás és kedvezőbb jövőkép

Ugyanakkor figyelembe kell venni a település önkormányzatára, költségvetésére irányuló negatív tényezőket is, hiszen a minőségi faluturizmus megteremtése komoly erőfeszítéseket igényel mind a település vezetősége, mind a faluközösség részéről. Egy ilyen munkának mindig vannak költségei, hiszen a folyamatos fejlesztési és beruházási igények mellett pénz szükséges a promóciós és marketing anyagok elkészítéséhez, a különböző rendezvények megszervezéséhez stb. A vendéglátók számára nem csupán az jelent kihívást, hogy eleget tudjanak tenni az igényeknek és megfelelő körülményeket tudjanak biztosítani a szállás-, és étkezési helyeken, hanem az is problémákat vet fel, hogy a faluturizmus például Zetelaka község esetében is szezonálisnak mondható. Ily módon a turizmus által létrejött munkahelyek is időszakos lehetőséget biztosítanak. A szezonális problémáját az elsők között említették azok a községbeliek is, akik meghatározó szereplői a helyi turizmusnak, és akikkel a stratégiai tervezés során fókuszcsoportos beszélgetésekre került sor.

A problématerkép felvázolása érdekében az alábbiakban összegezzük a Zetelaka-községi turisztikai attrakciókat, szállás-, és szolgáltatás-lehetőségeket, illetve megvizsgáljuk, hogy milyen mértékű a helyi turisztikai potenciál kihasználtsága. Az alábbiakban közölt megállapításokat a helyiekkel folytatott beszélgetésekre alapozzuk.

Helyi látványosságok

Székelly kapuk

Udvarhelyszéken Zetelaka község is méltán híres székelly kapuiról, amelyek örökségét a korábban is felvázolt famegmunkálási, fafaragási hagyományos szokásoknak köszönheti. A

település legrégebbi székely kapuja 1807-ből való. A székelykapuk a népi alkotómunka remekművei közé tartoznak, a székely nép szimbólumrendszerét jelenítik meg. 1977-es statisztikai adatok alapján tudjuk, hogy 430 székely kapu volt Zetelakán, 2008-ban azonban ezekből a régiékből már csak 130 kapu maradt meg. Harminc év alatt tehát a régi kapuk 75%-a eltűnt. Zetelakán jelenleg 151 családnak van székely kapuja.

Megfelelő intézkedések nélkül a székely kapuk nagy része néhány év alatt teljesen eltűnhet, amely a székely örökség pusztulását vonná magával. Ez nem csupán a település népi kultúrájának veszteségét jelentené, hanem turisztikai szempontból is hátrányokat idézne elő. A székely kapu meghatározza egy „igazi székely falu”, így Zetelaka község arculatát is. Ennek tudatosítása a lakosság körében feltétlenül szükséges, ugyanis nagyon gyakran azt tapasztaljuk, hogy régi örökségünket elnyomja a modernizáció, a nyugati stílusok iránti megnövekedett igény, a falu lakossága pedig sajnos gyakran csak akkor látja a „fejlődést”, ha látja a modern stílusok jeleit is. Fontos tehát, hogy a település lakói is megértsék, hogy egy székely falu csak akkor őrizheti meg jellegét és identitását, ha épített örökségét sem vesztegeti el.

Ezt a kérdést az Önkormányzatnak az elkövetkezendő időszakban is kiemelten kell kezelnie, a tudatosítás mellett, anyagi ráfordítás is szükséges. Továbbá keresni kell azokat az együttműködési lehetőségeket, hasonló gondokkal küzdő székely településekkel, melyek során lehetőség nyílhat egy rehabilitációs program jogi formáinak megtalálására.

Zeteváraljai víztározó/zetelaki gát

A duzzasztógát megépülésével 1976-1993 között, a Nagy-Küküllő és a Sikaszó összefolyásánál létrejött, hegyvidéki víztározó a község népszerű találkozóhelyévé vált az évek során. A víztározó védi a völgyben elterülő településeket a levonuló árvizektől, valamint tartós szárazság esetén biztosítja a Nagy-Küküllő megfelelő vízhozamát. Napjainkban áramot is termelnek egy kisebb vízi erőmű működtetésével. A gát 15 millió köbméter vizet tárol, közel 140 hektáron. A tó mélysége helyenként a 20-30 métert is eléri.

A tó vize szennyeződésektől mentes, és bár a nyári hónapok idején kellemesen felmelegszik a fürdőzés nem engedélyezett a területén. A közelben kempingezni lehet, panziók és vendéglők állnak rendelkezésre, illetve csónak-kölcsönzési lehetőség is van. A tó kiváló horgászhely a pisztráng, a süllő, a domolykó, a ponty, a pénzes pér és a csuka is megtalálható benne.

A fókuszcsoporthoz tartozó találkozások során a helyiek egyetértettek abban, hogy a zetelaki gát turisztikai potenciálja nincs megfelelően kihasználva. A gát elsődlegesen a helyiek és környékbeliek kedvelt kikapcsolódási helye. A távolabbról érkező turisták főként a környezeti

„látvány” miatt keresik fel a gátat és környékét, viszont a csónakázási, horgászati lehetőségeket kevésbé használják ki.

A helyiek egyetértenek abban is, hogy a zetelaki gát népszerűsítése céljából érdemes lenne a horgászati lehetőségeket professzionalizálni, hiszen napjainkban egyre inkább növekszik a kereslet a tiszta környezetben, tiszta vízben élő halak iránt. A „székely pisztráng” pedig méltán híres ahhoz, hogy a lehető legtöbben a megismerésére, és megkóstolására törekedjenek. Ezért a szolgáltatások kiszélesítése mellett Zetelaka-község az elkövetkezendő években a gáthoz kapcsolódó turisztikai rendezvénykínálatot is bővíthetné, olyan eseményekkel, amelyek a horgászatot helyezik középpontba.

Ivói vadaspark

Zetelaka község egyik különleges látványossága az ivói vadaspark, amely 320 hektáron helyezkedik el, erdei patakok folynak át rajta, és hegyek veszik körül. Olyan milió ez, amelyben a szarvasok, őzek, muflonok és vaddisznók természetes környezetükben, a legnagyobb szabadságban élhetnek és fejlődhetnek. A vadaspark működtetői alig pár beavatkozást végeztek a területen, mindössze néhány földutat és kerítést hoztak létre, ugyanis kiemelten fontosnak tartják a természetbarát gazdálkodást és a környezet védelmét.

A vadaspark látogatóinak lehetősége van betekinteni ebbe a csodálatos természeti környezetbe, a kijelölt utakon gyalogtúra keretében, vagy akár lóháton is bejárhatják a területet, ahol kétségkívül egyedi élményeket gyűjthetnek.

Zete-vára

Ahogy arra a bevezetőben is kitértünk a zetelakiak történelmi emlékként tartják számon Zete-varának romjait és a hozzá kapcsolódó mondakört is. Mivel jelenleg csekély maradványait találjuk a Deság közeli Várdomb egykori épületének, ezért kézzel fogható, szemmel látható turisztikai attrakciót ez a lehetőség jelenleg nem kínál az idelátogatók számára. A mondakörnek azonban nem szabad elvesznie, hiszen a legendák Székelyföld arculatának és misztikumának meghatározó elemei, amelyet ennek a községnek is ápolnia kell. Ahhoz, hogy Zete egykori várának apró nyomai turisztikai szempontból jelentőséget kapjanak, nagyobb beruházásokra lenne szükség. A helyiek a Deság-csúcson egy kilátó építését is a fejlesztési lehetőségek közé sorolták. Amennyiben egy ilyen beruházás megvalósulna, azt össze lehetne kapcsolni Zete-varának legendájával és ezzel újabb kiránduló-hely jöhetne létre a községben.

Az önkormányzat az elkövetkezendő időszakban szakemberek véleményét is kikérné a vár romjainak feltárását és konzerválását illetően, annak érdekében, hogy régészeti szempontból is szakszerűen foglalkozzanak Zete-várának turisztikai körforgásba való bekapcsolásával.

Római katolikus templom

A zetelaki római katolikus templom 1912-14-ben épült, ez a vidék legnagyobb katolikus temploma, mely több mint ezer ember befogadására alkalmas. Tornyában gótikus töredéket őriznek: egy darabokra tört 71 cm átmérőjű kőből készült körablakot, közepén négykaréjos nyílással. Ez a töredék és a barokk főoltár a helyi középkori templomból került az új templomba. Figyelembe véve azt, hogy a székelyföldi régióban a vallási turizmus a turisztikai attrakciók sorában előkelő helyen szerepel - hiszen sok ezren érkeznek a térségbe a szakrális helyek meglátogatása, felkeresése céljából - Zetelaka község esetében is kiemelten fontos, hogy megmaradjanak a hitélethez kapcsolódó rendezvények, mint például: Szent József búcsúünnep Zeteváralján, a zetelaki nagytemplom búcsúünnep, Sárlos Boldogasszony Búcsúünnep Ivóban, Sikaszó falu búcsúünnep, vagy a zetelaki kápolna Kisboldogasszony búcsúünnep.

Láthatjuk, hogy a pünkösdi időszakban a csíksomlyói búcsúra százezrek érkeznek a régióba, azért, hogy közösen zarándokolhassanak, feltölthetessenek, megtisztulhassanak. Ennek az ünnepnek az egész térségre hatása van, ezért nagyon fontos, hogy minden település a maga lehetőségeihez mérten rákapcsolódjon a rendezvényre, bővítse a pünkösdi időszak turisztikai kínálatát, s ezáltal növelje saját vonzerejét.

Zetelaka az elmúlt években az által is be tudott kapcsolódni a székelyföldi vallási turizmusba, hogy a Mária Út részeként bekerült Közép-Európa zarándokútvonala közé. A Mária Út kelet-nyugati tengelye az ausztriai Mariazelltől az erdélyi Csíksomlyóig vezet, mintegy 1400 km-es távon, amely gyalogosan 60 nap alatt bejárható. Ez újabb lehetőséget teremt a település számára, hogy a zarándokok számára is bemutassa értékeit, hagyományait.

Sütő András hétvégi háza

A mezőségi Pusztakamaráson 1927-ben született Sütő András, aki a szülőföldről, magyarságról és megmaradásról írt lírai vallomással, az 1970-ben megjelent *Anyám könnyű álma* című esszéregénnyel tört be az erdélyi magyar irodalom élvonalába. Művei bátorítást jelentettek az erdélyi magyarság számára, akik igyekeztek szembeszegülni a Ceausescu-diktatúra nemzeti elnyomásával. Közéleti szerepvállalásával, melynek során az anyanyelvi oktatás mellett érvelt a kommunista rendszer célpontjává vált, így történt, hogy

1990-ben a marosvásárhelyi fekete március során félholtra verték és fél szemére megvakították. Sütő András munkássága történelmi jelentőségű, az erdélyi magyarság tisztelegve emlékszik rá. A neves író Sikaszóba járt feltöltődni, ahogyan ő nevezte a „Hargita térdén” új ihletet kapott írásaihoz. Felújítás alatt álló hétvégi házat emléktábla jelzi a településen. A ház az érdeklődők által körbejárható.

Madarasi Hargita

A Madarasi Hargita a Hargita hegyvonulatának a legmagasabb (1801 m) része, amelyet gyakran a székelyek „Szent hegyeként” emlegetnek. Kilátást enged a Hargita-fennsíkra, a Libán-tetőre, a Görgényi havasokra, a Gyergyói havasokra és a Hagymás hegységre is. Nyugati irányban látszik az Ivó-feje, Berszán-sarok, Kecskévész-szikla, mögöttük csaknem az egész Erdélyi-medence. Dél – délnyugat irányban szép idő esetén a Rika-hegység, a Királykő, a Fogarasi havasok és a Déli Kárpátok szinte teljes vonulata megtekinthető. Délkeletre a Rákosi-Hargitát, keletre a Csíki havasokat és a Csíki-medencét figyelhetjük meg.

A Hargitára nyáron a kirándulni, túrázni vágyók látogatnak el, majd a hideg időszakban a téli sportok kedvelőinek nyújt egyre jobb minőségű szolgáltatásokat. A Madarasi Hargita ma Székelyföld legnépszerűbb sí központja, amely Szentegyháza, illetve Ivó irányából közelíthető meg. Utóbbi településről 2014 nyara óta aszfaltozott út vezet fel a hegyre, így az autósok és buszos csoportok számára is könnyebb feljutást ígér az Ivó felőli megközelítés. Ivó turisztikai múltját, jelenét és jövőjét tagadhatatlanul a Madarasi Hargita közelsége határozza meg. Az elérhető turisztikai programokat, amelyek a székely falusi életmód bemutatására koncentrálnak, a Hargitához kapcsolódó kirándulási lehetőségek egészítik ki. A fókuszcsoportos beszélgetések nyomán általánosítható, hogy Zetelaka községben hiányzik a szolgáltatás alapú turizmus. Egyre jobban tapasztalhatjuk, hogy a téli sportok iránt megnövekedett az érdeklődés az elmúlt évek folyamán. A Madarasi Hargita is egyre keresettebb célponttá válik, amely a szolgáltatások kibővítését és javítását vonzza maga után. Ezzel a fejlődéssel kell Ivónak is lépést tartania, annak érdekében, hogy a település több legyen, mint „út a Hargita fele”. Nagyon jó kezdeményezés ennek a keretnek a lebontására az ivói vadaspark létrehozása, amely új attrakciót teremtett a településen, és közben olyan közösségi szerepet tölt be, amely a természetbarát gazdálkodás és a környezetvédelem fontosságára figyelmeztet.

Az Önkormányzat tervei közt szerepel, hogy létrehozza a Hagyományos Mesterségek Udvarát Ivó központjában, amely újabb attrakciós pont lehet. Itt a turisták a helyi hagyományos mesterségekkel és termékekkel ismerkedhetnek meg.

Szálláslehetőségek

Település	Férőhelyek száma	Szobák száma	Szállástípusok
Zetelaka	458	218	42 panzió (3 három margarétás, 29 két margarétás, 6 egy margarétás) 16 vendégház (7 két margarétás, 4 egy margarétás) 2 kulcsosház (1 két margarétás)
Zeteváralja	571	230	15 panzió (6 két margarétás, 2 egy margarétás) 11 vendégház (2 két margarétás, 1 egy margarétás) 22 kulcsosház (1 három margarétás, 10 két margarétás) 1 kemping 1 hagyományos vendégház
A víztározó környékén	150	61	Összesen 19 vendégház és kulcsosház van (köztük 1 három margarétás és 2 két margarétás panzió, illetve 1 három margarétás és 7 két margarétás kulcsosház)
Sikaszó	136	51	1 panzió (két margarétás) 5 kulcsosház 4 vendégház
Ivó	460	147	Összesen 36 vendégfogadó egység van (köztük 1 három margarétás panzió, 8 vendégház, 18 kulcsosház)
Deság	198	60	3 panzió (1 három margarétás, 2 két margarétás) 3 vendégház 3 kulcsosház

Forrás: 2013/ Strategia-program de dezvoltare locală prin promovarea de obiective de investiții în zona munților Harghita

A fenti táblázat a 2013-as adatok alapján összegzi a Zetelaka községben elérhető hivatalos szálláslehetőségeket. A romániai szállás besorolási rendszer az agroturizmusban margarétás rangsorolást használ, melynek során legkevesebb egy, legtöbb öt margarétát szerezhetnek meg az egyes szálláshelyek. Zetelaka községben a statisztikai mérés idején összesen hét három margarétás szálláshely érhető el, amelyek erős közép kategóriát képviselnek: jól felszerelt szobák, rendezett környezet és minőségi szolgáltatások várják a vendégeket. Emellett számos két margarétás szálláshely is megtalálható a térségben. Az tapasztalható, hogy a szállásadók számának növekedésével, olyan természetes versenyhelyzet alakult ki a településen, amely a minőségi szolgáltatások megteremtésére törekszik.

A fókuszcsoporthoz tartozók beszélgetéseik során a helyiek úgy vélekedtek, hogy túl sok szálláshely van a településen, ezért szezoni idején is előfordul, hogy üresen állnak a kiadó szobák. Egyetértés van annak kapcsán, hogy nincs szükség újabb szálláshelyekre, főként a szolgáltatásokat kellene kiszélesíteni, hogy a vendégéjszakák számát is növelni lehessen. Szálláshelyekből a helyiek szerint amúgy sem lenne hiány, hiszen a hivatalos szállásadókat a nem hivatalos szállásadók rendszeresen „kiszélelik”. A faluban többen kínálnak kiadó szobákat bevételeik kiegészítése érdekében, de ez a réteg nem tud olyan mértékű bevételeket megvalósítani, mint a hivatalos szállásadók. A helyiek éppen ennek okán úgy érzik, az Önkormányzat részéről szükség lenne egy olyan információs kiadvány elkészítésére és terjesztésére, amely a turizmussal foglalkozók számára átfogó tájékoztatást nyújtana működésük törvényes lehetőségeiről. Ugyanakkor azt is kiemelték, hogy a helyieknek szóló tájékoztató füzet mellé olyan kiadványokat, vagy online felületet is készítenie kellene az Önkormányzatnak, amelyek a turisták számára nyújtanak megfelelő tájékoztatást: leltárba kellene venni és kategorizálni a meglévő szálláshelyeket, megjelölve, hogy hol biztosítanak étkeztetést és egyéb kiegészítő szolgáltatásokat, illetve egy olyan kalendáriumot is terjeszteni kellene, amely a község egész éves rendezvényeiről nyújt kellő információkat. Megfogalmazódott továbbá annak az igénye is, hogy létre kellene hozni egy minimum-szabványt, amely a szálláshelyekre vonatkozik, például az ivó-, és szennyvízkezelésre, valamint a személtszállításra vonatkozó alapkövetelményeket is rögzíteni kellene.

A turizmusból élő helyiek úgy vélik, hogy nagyon sokan azért térnek vissza Zetelaka községbe, mert szeretik a gasztronómiai ízeket, a hagyományos székely ételeket. Véleményük szerint az elérhető tradicionális konyha egy olyan erőssége a településnek, amelynek színvonalára a turisztikai szereplőknek egyaránt ügyelniük kell. A legfontosabb megelőzni azt, hogy a tömezturizmus hatására a vendéglátás ne váljon sablonossá, túlzottan tömegjellegűvé.

Szolgáltatások, kirándulási lehetőségek

Az előzőekben bemutatuk már a település természeti adottságaiból és kulturális örökségéből fakadó látnivalóit, és kitértünk a jelenleg elérhető szolgáltatásokra is. Mint azt már több alkalommal hangsúlyoztuk, a község vezetősége és turisztikai szereplői is egyetértenek abban, hogy az elkövetkezendő időszak turizmus-fejlesztési kísérletei a szolgáltatások piacára kell épüljenek, csak így érhető el, hogy még több turista érkezzen, és hosszabb ideig tartózkodjon a településen. Új szolgáltatások által nem csupán a vendégéjszakák száma növelhető, hanem a turisták fajlagos költsége is.

A falusi turizmushoz kapcsolódóan nagyon sok programot szerveznek a településen. A turisták megismerhetik a székely életmód különböző gazdálkodási formáit, az állattartás tradícióit, az ételek elkészítésének évszázados hagyományait. Emellett az aktívabb turisták számára a környéken több túraútvonal is rendelkezésre áll a barangoláshoz. Ezekről a programlehetőségekről szintén nincs egy összefoglaló kiadvány, vagy online felület, és a helyiek is csak hírből tudják, hogy körülbelül kik azok a személyek, akik ilyen programok szervezésével foglalkoznak. A turistáknak az interneten keresgélve több szálláshely honlapját is át kell böngészniük annak érdekében, hogy informálódni tudjanak a szabadidő eltöltésének helyi lehetőségeiről. Az Önkormányzatnak az elkövetkezendő években arra kell hangsúlyt fektetnie, hogy megpróbálja a helyi turizmust összefogni, hálózatba szervezni és ezáltal professzionalizálni. Ennek érdekében terveik közt szerepel, hogy a turisztikával foglalkozó összes érintett szereplőt felleltározzák és szervezetbe tömörítik, a közös fejlesztési célok megfogalmazása és kivitelezése érdekében, illetve a szolgáltatások kiszélesítése céljából.

Következtetések

A turizmus fejlesztésének elengedhetetlen része, hogy vonzó településképet kell kialakítani. Az Önkormányzatnak a település civil szervezeteivel együttműködve azon kell fáradoznia, hogy megfelelő imázst hozzon létre. Az imázs tulajdonképpen azt jelenti: hogyan látnak bennünket mások. Amennyiben van egy elképzelésünk a kívánt imázsról, akkor azt megfelelő arculatépítéssel tudjuk elérni, ha nincs tudatos arculatépítés, akkor az imázs is véletlenszerűen alakul ki az emberekben, ez pedig magában hordozza annak veszélyét, hogy az imázskép kedvezőtlen lesz a számunkra. Láthatjuk tehát, hogy az imázs alakítása egy tudatos tervezés része kell legyen, ez pedig azt feltételezi, hogy a település a jövőben egy olyan stratégiát kell kidolgozzon, amely kizárólag a turizmusfejlesztést, a településmarketinget célozza.

Napjainkban még azt tapasztalhatjuk, hogy nem járt le az a turizmus, amely a székely embert akarja látni, kérdés azonban, hogy ez a folyamat meddig fenntartható. Bizonyára sok múlik azon, hogy ezt a kérdést, képesek lesznek-e a turisztikai szereplők és az Önkormányzat közös összefogással, egységes arculattal és állásponttal képviselni. A településkép tudatos formálása mellett, a szolgáltatások kiszélesítése, a székely épített örökség védelme és a meglévő turisztikai pontok fejlesztése, modernizálása a legfontosabb feladatok közé tartoznak.

Az elkövetkezendő időszak turisztikai fejlesztési prioritásainak könnyebb áttekinthetősége érdekében az alábbiakban strukturáltan közöljük, az előző oldalakon megfogalmazott, legfontosabb célkitűzéseket.

Attrakciós pont	Prioritások
Székely paraszti kultúra, gasztronómia, épített örökség	A székely kapuk védelme, kulturális és turisztikai jelentőségük fontosságának tudatosítása a helyiekben. A székely gasztronómiai ízek minőségi kínálatának megőrzése, kiemelten kezelve a természetes, helyi alapanyagok használatát. A paraszti kultúra minél szélesebb körű, empirikus megismertetése a turistákkal.
Természeti adottságok, túrázási, kirándulási lehetőségek	A turisták egyre inkább az aktív részvétellel járó kikapcsolódást keresik Székelyföldön is, a hagyományos kultúra mellett, XXI. Századi kalandokat keresnek. Bővíteni kell a kalandturizmus lehetőségeit.
Zetelaki gát	Biztonságosabb, családbarát strandolási lehetőségek megteremtése. Horgászati tevékenységek fejlesztése. Turisztikai rendezvénykínálat bővítése.
Zete-vára	Kilátó építése a Deság-csúcson. Megnézni annak lehetőségét, hogy a Koszta dombon is létrejöjjön egy ilyen beruházás.
Vallási értékek	Bővíteni a vallási turizmushoz kapcsolódó rendezvénykínálatot
Madarasi Hargita	Bővíteni a téli időszakhoz kapcsolható programkínálatot, ezáltal csökkenthető a turizmus szezonalitása is. A vallási turizmust a Madarasi Hargitára is ki kellene bővíteni, egy zarándokhely létrehozásával, persze elkerülve a „giccs”-turizmus terjedését.

Egyéb célkitűzések, tervek
Létrehozni Zetelaka községben egy tájházat, ahol be lehetne mutatni az eddig rendelkezésre álló népi kulturális örökséget. Ezáltal újabb attrakciós pont jöhetne létre. A tájházat be kell kapcsolni az aktív turizmusba.
A meglévő turista ösvények felújítása, újak létrehozása.
A turisták szállításának megoldása a község területén.
A falukép alakítása: falujelző táblák lecserélése, sáncok kaszálása, szemétkérdés megoldása, tűzifa feldolgozó-átrakodó pont létrehozása, pihenőhelyek létesítése, buszmegállók modernizálása, zöldövezetek rendbetétele, virágok ültetése.
Szálláshelyekre vonatkozó minimum-szabvány kidolgozása.
Zetelaka központjának modernizálása.
Bicikliút Felsőboldogfalvától, Udvarhelyen és Fenyéden át, egészen a zetelaki gátig.
Létrehozni a Hagyományos Mesterségek Udvarát Ivóban.
Tudatos, összehangolt arculatépítés.
A helyi turizmus fejlesztését célzó stratégia kidolgozása, a településmarketing elemeit figyelembe véve.
Szállásadók, turizmussal foglalkozók felleltározása, szervezetbe tömörítése.
Tájékoztató kiadvány turisztikai szereplőknek.
Tájékoztató kiadvány az elérhető szállásokról, szolgáltatásokról turisták részére.
Zetelaka és környéke magyar nyelvű turisztikai térképének elkészítése, amely tartalmazza az összes dülő nevét.
Ismertetőt készíteni róla és ezáltal népszerűsíteni a Zetelaka határában lévő védelmi vonalat az ún. Árpád-vonalat, melyet a második világháború során hoztak létre.
Tájékoztató kiadvány a rendezvénykínálatról

IV. Kulturális tevékenységek

Kulturális téren Zetelaka gazdag hagyományokkal rendelkezik. A műkedvelő színjátszás már az 1940-1944-es időszakban is virágzott, amikor daljátékokat tanultak be az ifjak. Később magyar és vallásos jellegű színműveket adtak elő és ezekkel értek el országos sikereket. Ilyen például Tamási Áron Énekes madár c. színműve. Olyannyira népszerűek voltak a helyi színjátszó csoportok, hogy 1965-1970 között hat színi együttes is működött és egyikük újra

országos sikert ért el az Énekes madár c. színművel. Az új kultúrotthon 1971-ben épült fel, amely megteremtette annak lehetőségét, hogy más városokból érkező vendégtársulatokat is gyakrabban fogadjanak. Ebben az időszakban három táncegyüttes is volt a településen. A színház és néptánc mellett a helyi zenekaroknak is régre nyúló hagyományai vannak, az első rezesbanda 1928-ban alakult. Az ötvenes évek elején 120 tagú énekkara is volt a településnek. Ezeknek a kulturális csoportoknak köszönhetően, mulatságokból sem volt hiány: előadásokat, táncesteket, bálakat szerveztek, olyan közösségi eseményeket, amelyek nem csupán a találkozásokról szóltak, hanem a helyi székely kultúra védelméről és annak átörökítéséről is. Az elmúlt évek alatt mindig akadt egy-egy lelkes kultúrakedvelő, aki szíven viselte a helyi színjátszó csoportok, zenekarok, énekkarok, néptáncsoportok újjászervezését és igyekezett ismét összefogni a fiatalságot (Péter Béla, Sánduly Lajos és mások). Valahogy ugyanígy működik ez napjainkban is, lelkes pedagógusok, a közösségért tenni akaró helyiek nélkül mindez nem fenntartható, nem megőrizhető.

A kulturális tevékenységek témája kapcsán szervezett fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetések során a helyi kulturális élet szereplői nem panaszkodtak csökkent érdeklődésről, vagy létszámhiányról. Az tapasztalható, hogy Zetelaka községből ma sem hiányoznak azok a fiatalok, akik népviseletet öltve, néptáncsoportban kívánják elődeik táncát elsajátítani, ismert színdarabokat színpadra vinni, vagy zenekarba szerveződve ápolni kulturális értékeiket. A kulturális tevékenységek állandó művelése során sokkal inkább szembesülnek infrastrukturális akadályokkal, humán erőforrás gondokkal, illetve anyagi nehézségekkel.

Az alábbiakban ismertetjük azokat a kulturális intézményeket és tevékenységeket, amelyek elérhetők Zetelaka községben és vázoljuk a beszélgetések során kirajzolódott aktuális problémákat.

Kultúrotthon

A kultúrotthon legfontosabb színtere egy közösség kulturális életének, egy olyan találkozási hely, amelynek közösségformáló ereje van. A községben Zetelakán és Zeteváralján is van kultúrház, ám mindkét létesítménynek megvannak a sajátos problémái. A zeteváraljaiak szerint a településen mozgalmas kulturális élet van, viszont ezek a tevékenységek akkor tudnak sikeresek lenni, ha a kultúrház is megfelelő infrastrukturális lehetőségeket biztosít. Az épület folyamatosan modernizálásra szorul, nemrégiben újrafedték, és apró lépésekben az elkövetkezendő időszakban igyekeznek egyéb szükséges korszerűsítést is végrehajtani. Mindez azonban nem oldja meg a fennálló problémákat. A helyiek szerint egy nagyobb beruházásra lenne szükség: bővíteni kellene a kultúrházat. Az épület jelenleg 150-160

személyt tud befogadni, nagyobb létszám esetén viszont akár több bevételt is generálhatna, hiszen a helyiséget bálókra, torokra és lakodalmakra is használatba szokták adni. A mostani igényeknek azonban csak újabb fejlesztések által lehet eleget tenni. Gondot jelent továbbá, hogy a berendezés is ráncfelvarrásra szorul: régi bútordarabok, elhasznált asztalok és székek töltik be a termet. A technikai felszereltség pedig alulmarad a kor lehetőségeitől: nincsenek megfelelő hangosító-berendezések és a fénytechnika is korszerűsítést igényel. A zeteváraljai kultúrházat az iskola is használatba veszi, ugyanis a téli időszakban sportterem hiányában ott tartják a tornaórákat a diákoknak.

A zetelaki kultúrház kapcsán is felmerült az a nehézség, hogy az épületet nem csupán rendeltetése szerint használják, falai között számos olyan tevékenység működik, amely nem kulturális jellegű. Itt kap helyet az internetszolgáltató, a lakosság nyilvántartó iroda, saját épület hiányában a könyvtár, de még egy testépítő terem is. Ezek a tevékenységek nem csupán elfoglalják a kulturális programok rendeltetésszerű helyszíneit, hanem például a testépítő edzések olykor zavarják a néptáncsoportok próbáit. A helyzet megoldása nem egyszerű feladat, hiszen az Önkormányzat nem rendelkezik olyan helyiségekkel, amelyek tehermentesíthetnék a kultúrotthon, középületek szempontjából hiány mutatkozik, és arra sincs reális esély, hogy belátható időn belül újabb területeket, épületeket vásárolhasson a hivatal. Az Önkormányzat mindezek ellenére prioritásként kezeli a kultúrház rendeltetésszerű használatának visszaállítását, ehhez igyekszik megkeresni a lehetőségeket. Arra is törekszik, hogy kijelöljön egy szakmailag is alkalmas személyt kultúrigazgatónak, aki segíteni tudja a kultúrotthon működtetését és össze tudja fogni az ott zajló tevékenységeket.

Technikai szempontból, az Éva Klub tagjai szerint – akik az épület takarítását végzik – egy ipari porszívó beszerzésére feltétlenül szükség lenne.

Könyvtár

A község könyvtára Zetelakán található, ahogyan a fentiekben említettük. Az irattárhoz hasonlóan a helyi kultúrotthon falai között működik. A településen 1944 előtt létezett egy ifjúsági könyvtár és egy iskolai könyvtár is. A most működő intézmény 1949 szeptemberében kezdte meg tevékenységét. Jelenleg körülbelül 14.000 kötet érhető el, illetve 10.000 kiadványt tart számon az iskolai részleg. Az Önkormányzat sikeresen pályázott az ún. Biblionet programkeretén belül, melynek célja, hogy elősegítse egy modern közkönyvtár rendszer kifejlesztését az országban, így sikerült az intézményt számítógépekkel és ezáltal internet-hozzáféréssel ellátni. A technikai lehetőségek kiszélesítése hasznosnak bizonyult az elmúlt években, az tapasztalható ugyanis, hogy az internet-hozzáféréssel nem rendelkező

helyi lakosok nagyszámban veszik igénybe a könyvtár új szolgáltatását. A könyvtár működtetése ennek ellenére korlátok közé szorul, a helyhiány ebben az esetben is állandó problémát jelent. A fókuszcsoportos beszélgetések során elhangzott, hogy új polcokra lenne szükség, jelenleg is vannak olyan Magyarországról kapott ajándékkönyvek, amelyeknek még nem sikerült helyet találni, így az érdeklődők számára nem érhetőek el ezek az olvasmányok. A kulturális szereplők véleménye alapján egy elektronikus könyvtár létrehozására is szükség lenne, amely által lehetne rendszerezni és megfelelően nyilvántartani az elérhető köteteket.

Kulturális csoportok

Színjátszás

A színi csoportok egykori fényét a helyi amatőr csoportok igyekeznek megőrizni Zetelaka községben. Pár hónapja Zeteváralján újjáalakult egy színjátszó csoport, amely néhány alkalommal már bemutatott előadást. Zetelakán 2010-ben indult el egy amatőr társulat, amely az elmúlt évek alatt többször is újjászerveződött, a lemorzsolódás mellett az is nehézséget okozott, hogy olyan szakembert találjanak maguk mellé, aki megfelelő rálátással tudja irányítani a munkát. Jelenleg a csoportnak 12 állandó tagja van, akik munkájuk és hétköznapi teendőik mellett igyekeznek időt szánni arra, hogy a zetelaki színjátszás ismét elismerést hozzon a településnek. Az amatőr társulat arra törekszik, hogy ne csupán ünnepi alkalmakkor mutasson be előadást, hanem egész estés műsort is programként kínáljon. A kulturális szereplőkkel szervezett beszélgetés során problémaként merült fel a színi előadások díszleteihez szükséges költségek biztosítása. A szükséges összegeket nehezen tudja előteremteni a csoport. Az Önkormányzat fontosnak tartja a kulturális tevékenységeket, így a színi csoport működését is, ezért igyekszik anyagilag is támogatni az amatőr színészeket.

Néptánc

A székely falvaknak szinte sajátossága az, hogy a gyermekekkel már kiskorukban igyekeznek megismertetni és megszerettetni a népi táncokat, ezért lehet az, hogy a nagyobb falvakban szinte mindenhol van táncsoprot. Zeteváralján, illetve Zetelakán is működnek gyermekcsoportok, amelyek különböző, hazai és külföldi eseményeken is képviselik a községet. Zeteváralján 2008-ban, míg Zetelakán 2002-ben alakult a gyermektáncsoprot. Utóbbi településen jelenleg több mint 80 gyermek őrzi a népi táncok hagyományát, de a visszatérő egykori tagoknak köszönhetően már az is előfordult, hogy 103-an voltak egyszerre a színpadon.

Elsősorban nem koreográfiákat tanulnak, hanem Erdély különböző vidékeinek táncait alapjaiban ismerhetik meg a gyermekek. A csoportnak saját népviselete van, a többi költséghez hasonlóan ezt is a szülőknek kell biztosítani a gyerekek számára. A helyiek úgy vélik, igény mutatkozik arra, hogy óvodás korú gyermekeknek is legyen néptánc-oktatási lehetőség, de éppen annak okán, hogy a táncoktató bérezését, a népviseletet és egyéb költségeket is a szülőknek kell közösen biztosítaniuk, sok nagycsalád van, amely ezt már nem tudja megengedni magának. A helyiek az Önkormányzattól várnak megoldási lehetőséget, illetve abban is kérik a hivatal közbenjárását, hogy segítsen megszervezni a gyermekek szállítását egy-egy fellépés során.

Zetelakán a gyermek-táncsoport mellett három éve immár egy felnőtt táncsoport is működik, 14 pár részvételével. Próbáikat a kultúrotthonban tartják, ahol több alkalommal is azzal szembesültek, hogy a testépítő teremben zajló tevékenységek zavarják a felkészítő munkát. Úgy vélik, hogy a helyhiányra a hivatal mielőbb megoldást kellene találjon. Az oktató bérét a csoport tagjai fizetik, népviseletüket egy nyertes pályázattal próbálják biztosítani, azonban csizmákból még így is hiány van. Ennél kardinálisabb probléma viszont az, hogy nem tudnak együttműködni száraz-hangszeres élő zenekarokkal, akik biztosítanák a zenei aláfestést az előadások során, ugyanis nincs anyagi lehetőségük ezt a kiadást saját forrásokból fedezni.

Fűvószenekarok

Zeteváralján az utóbbi időben lelassult a fűvósok tevékenysége, ugyanis nincs egy megfelelő személy az oktatásra. Régebben Székelyudvarhelyről járt ki egy tanár, ő foglalkozott a csoporttal. A szülők támogatják azt, hogy a tevékenységet újraindítsák, azonban az ők szándéka nem elég a megvalósításhoz. A megfelelő működéshez befektetésre is szükség lenne, jelenleg 32 különböző hangszerük van, de ezek között van minőségileg néhány gyengébb, lecserélésre szoruló darab is. Zetelakán 2004 óta ismét aktív a fűvószenekar, ekkor szerveződött újjá 20 taggal. Szintén probléma, hogy fel kellene frissíteni és ki kellene egészíteni a hangszerkészletet, valamint találni kellene egy olyan termet, amely megfelel a próbákra.

V. Civil szerveződések

Éva Hagyományőrző Klub

Az ezredforduló óta működő, máig aktív civil szerveződés azzal a céllal indult, hogy az idősebb korosztályt is bevonja a község kulturális életébe, a hagyományok megőrzésébe és

átörökítésébe. Az Éva Klub minden rendezvény megszervezésében szerepet vállal. A tevékenységükhöz szükséges költségeket egyrészt saját bevételekből és tagsági díjakból, másrészt az Önkormányzat támogatásával teremtik elő.

Kórust szerveztek, amely változatos műsorokkal egészíti ki a helyi kulturális kínálatot, és rendszerint vendégszerepel nem csak a környéken, hanem testvértelepüléseken is. A kisgyermekek örömeire 2001-ben létrehozták az ún. Mesevárost, amelyet azóta is minden évben megszerveznek. Ugyancsak minden évben megrendezik a már hagyományossá vált Felnőtt Álarcos Bált és az Anna-bált is. A falunapok körüli feladatokból is évről évre ki veszik a részüket, és alkalmanként karitatív tevékenységet is folytatnak: gyűjtöttek már élelmiszert a Dévai Szent Ferenc Alapítvány gyermekeinek. Mindemellett az Önkormányzat támogatásával olyan közösségi feladatokat is elvállalnak, mint például a kultúrotthon takarítása, vagy a község központjának parkosítása.

Az Éva Klub hozzájárult a kultúrotthon épületében lévő falumúzeum rendbetételéhez, és célként tűzi ki, hogy egy olyan falumúzeumot hozzon létre, amely méltó Zetelaka kulturális és épített örökségéhez. A tervekhez szükség lenne egy tájjellegű ház megvásárlására, amelyet múzeumként lehetne megnyitni az érdeklődők előtt. Ez a megvalósítás saját forrásokból nem jöhet létre, a klub tagjai szerint az elképzelés kivitelezése önkormányzati és/vagy közbirtokossági támogatást igényel.

Zetelaki Ifjúsági Fórum

A Magyar Ifjúsági Értekezlet (MIÉRT) égisze alatt működő Udvarhelyszéki Ifjúsági Egyeztető Tanács (UIET) tagszervezeteként jött létre a Zetelaki Ifjúsági Fórum (ZIF). A szervezet az elmúlt években igazolta szükségességét és egyben hatékonyságát is. Számos helyi esemény szervezésében vállalnak szerepet. Többek között falunapot, ifjúsági napokat, gyermekprogramokat, adventi koszorú-készítést, kézműves napokat és Mikulás-járást szerveznek karitatív akciók céljából.

Jelenleg van egy irodájuk, amelyet szeretnének megfelelően berendezni. Erre korábban már nyújtottak be pályázatot, de pozitív elbírálás hiányában még nem sikerült ezt a tervet megvalósítani. Azonban szintén pályázati úton sikerült előteremteni a munkájukhoz szükséges néhány technikai eszközt: laptopot, nyomtatót. Ezen kívül még saját projektorra és fényképezőgépre lenne első körben szükségük.

VI. Sporttevékenységek

Zetelaka községnek a sport területén is vannak kimagasló eredményei. Több elismerést gyűjtöttek a kézilabda csapatok, illetve a birkózók is a település számára. A sporttevékenységek iránt ma sem lankad az ifjúság érdeklődése, és a kulturális csapatok felkészítésétől eltérően, a sport területén az a kedvező helyzet mutatkozik, hogy vannak jó képességű, még aktív szakemberek. A legnagyobb probléma, amely az edzéseket megnehezíti ezúttal is a helyhiány.

Sportcsarnok

A község sportcsarnoka (amely nemrég felvette a község 2014-ben elhunyt, ikonikus testnevelő tanárának, Tamás Zoltánnak a nevét) maximális kihasználtsággal működik Zetelakán: szervezett felnőtt, valamint lány és fiú kézilabda csapatok tevékenykednek, ezen kívül futball edzéseket is tartanak. A településen több éves múltja van a birkózásnak is, ám ez a tevékenység helyhiány miatt abba maradt az utóbbi években, így elsősorban labdajátékokra nyílik lehetősége a helyi ifjúságnak és fiatal felnőtteknek. Az igények természetesen azt mutatják, hogy bővíteni kellene a sportkínálatot a településen, egyelőre azonban a helyszűke itt is gondot okoz. Az intézményben tartják az iskolások tornaóráit, így reggel 8-tól 16:30-ig nincs lehetőség edzéseket tartani, a működő sportcsapatok pedig a további rendelkezésre álló „szabadidőt” maximálisan kihasználják. A helyiek részéről igény lenne arra, hogy a birkózás újjáélesztése mellett esetleg aerobic, pilates órákat szervezzenek, sakkjátékokra biztosítsanak lehetőséget. Mindezek megszervezése azonban elsősorban a helyhiány miatt egyelőre nehézségekbe ütközik. A sportélet helyi szereplői és működtetői a beszélgetések során a sportcsarnok strukturális állapotát kifogásolhatónak, felszereltségét hiányosnak ítélték meg. Úgy vélik, hogy mindenképpen bővíteni kellene az épületet, például több öltözőre lenne szükség, hogy nagyobb méretű sportrendezvényeket is tarthassanak. Emellett zuhanyzókát kellene építeni és egy kisebb lelátót is létre lehetne hozni, valamint strukturális szempontból mielőbb renoválni kell az épület omladozó kéményét. Amennyiben forráshiány miatt nem nyílik arra lehetőség, hogy kibővítsék, hogy hozzáépítsenek még az épülethez, akkor egy olyan termet kellene kialakítani valahol – vélik a helyiek -, amely multifunkcionális jellegéből adódóan több sporttevékenység számára helyet biztosíthatna. Felmerült az az ötlet, hogy az iskola tetőtéri részét, amely jelenleg kihasználatlanul áll, át lehetne alakítani erre a célra, viszont az önkormányzat oktatási célokra is használná ezt az épületrészt. Ennek véglegesítése is az elkövetkezendő időszak fontosabb döntései közé sorolható.

A helybéliek szerint egy átfogó térrendezési tervre lenne szükség a sportcsarnok környékét illetően, amelybe belefoglalnák a parkolóhelyek kialakítását és a zöldövezet kiépítését is. A fejlesztési lehetőségek között az is elhangzott, hogy szükség lenne egy műfüves pályára is, amelyet a sportcsarnok háta mögött lehetne létrehozni. Ez a beruházás a felújított nagypálya tehermentesítését, kímélését segítené. Technikai szempontból, a kultúrotthonhoz hasonlóan, ennek az intézménynek a megfelelő rendben tartásához is szükség lenne egy ipari porszívó beszerzésére.

Ami Zeteváralját illeti sportcsarnok hiányában még inkább korlátozottak a sportlehetőségek, ott elsősorban területvásárlásra lenne szükség, hogy egy műfüves pályát kialakíthassanak a helyi sportkedvelők számára. Ugyanakkor érdemes elgondolkodni, hogy a zeteváraljai és ivói közösséget egy sportterem (kisebb sportcsarnok) ki tudná szolgálni, és erre érdemes lenne a forrásokat felkutatni.

Sportcsapatok

Kézilabda

Fiú és lány, illetve felnőtt kézilabdacsapatok tevékenykednek a településen. A női kézilabdások részt vesznek a megyei bajnokságban, ők maguk biztosítják a felszereléseiket és egyéb adódó költségeket is. A fiú csapat az udvarhelyi KC utánpótlás csapatoként is szerepel. Az iskolás csapatok számára rendelkezésre állnak a felszerelések, labdák, mezek. Sikerült az évek alatt olyan hazai és külföldi kapcsolatrendszer kialakítani, hogy az iskolások folyamatosan kapnak meghívásokat, nem csak itthon, hanem külföldön is vannak mérkőzéseik. Az edzőjük szerint a legégetőbb probléma, hogy nehezen tudják megoldani a fiatalok szállítását - ez a helyzet a néptáncsoportok kapcsán is hiányosságként merült fel - ezért az Önkormányzat igyekszik általános nehézségként megoldást találni a szállítási gondokra.

Labdarúgás

A futball-tevékenységek kapcsán is megfelelő számban mutatkozik érdeklődés a fiatalok és fiatal felnőttek részéről, minden korosztályban működnek csapatok. A jelenlegi sportpálya már nem bírja el ezeket a tevékenységeket, nem elégíti ki a sportszereplők igényeit, főként, hogy egy része iskolaudvarként is funkcionál. Amellett, hogy szükség lenne még egy nagypályára, a jelenlegi felújítása is egyre időszerűbbé válik. Modernizálni kellene az alapot

és öntöző rendszerrel kellene ellátni a megfelelő karbantartás eléréséhez. A sportszereplők szerint több műfüves pálya is kellene nem csak Zetelakán, hanem Zeteváralján is.

Birkózás

Az elmúlt években úgy tartották, hogy Udvarhelyszéken Zetelaka községben van a szabadfogású birkózó utánpótlás fellegvára. 2000 és 2012 között komoly eredményeik voltak a helyieknek, mind a hazai, mind a nemzetközi versenyeken szereztek bajnoki címeket és érmeiket. A birkózók eredményessége ellenére, ahogyan a fentiekben arra már kitértünk, nem sikerült fenntartani ezt a sporttevékenységet. Az utóbbi években a helyhiány állandó gondokat idézett elő, emiatt felfüggesztették az edzéseket és az újjáélesztési kísérletek ellenére, mai napig nincs megnyugtatóan rendezve a helyzet. Az akkori edző tovább folytatná és aktívan segítené a birkózni vágyókat a felkészítésben, és az tapasztalható, hogy erre megfelelő számban igény is mutatkozik. A fiatal zetelaki birkózók rendre az udvarhelyi sportiskolában folytatták tanulmányaikat. Most már nem csak a tanulmányok folytatásáért, hanem az edzéseikért is Székelyudvarhelyre kell utazniuk kicsiknek, nagyoknak egyaránt.

Az alapfeltétel, a humán erőforrás és a birkózó szőnyeg továbbra is rendelkezésre áll. Ha igény van rá, a sportszarnokban tarthatnak versenyeket, azonban a rendszeres felkészítőkhöz nincs állandó termék. Egy 12x12 méteres terület kellene az akadálytalan felkészüléshez.

Következtetések – kultúra, sport, civil szféra

Mind a kulturális, mind a sporttevékenységek kapcsán elmondható, hogy a község fiataljai érdeklődve keresik a lehetőségeket úgy a néptánc megismerésére, mint egyes sportágak gyakorlására. Kultúra területén humán erőforrás problémák mellett infrastrukturális nehézségek, helyhiány mutatkozik. Ugyancsak a termék hiánya és a felújításra szoruló sportlétesítmények okoznak gondot a sporttevékenységek üzése során is.

Az elkövetkezendő időszak kultúra, civil szféra és sport területén kijelölt fejlesztési prioritásainak könnyebb áttekinthetősége érdekében az alábbiakban strukturáltan közöljük, az előző oldalakon megfogalmazott, legfontosabb célkitűzéseket.

Kulturális és civil csoportok	Működési nehézségek
Színjátszó csoportok	Anyagi támogatás szükséges a díszletek kivitelezéséhez.
Néptánc csoportok	Óvodás korú gyermekek számára szükség lenne egy táncoktatóra. Biztosítani kellene a gyermekek szállítási lehetőségeit az egyes fellépésekre. A felnőtt tánc csoportnak élő zenekarra lenne szüksége az előadásokhoz.
Fúvós zenekarok	A hangszerkészletek elavultak és kiegészítésre szorulnak. Megfelelő terem szükséges a próbákhoz.
Zetelaki Ifjúsági Fórum	Iroda berendezésre, projektorra és fényképezőgépre lenne szükség a megfelelő működéshez.
Kulturális intézmények	Fejlesztési prioritások
Zeteváraljai kultúrotthon	Modernizálási és bővítési lehetőségek feltérképezése, illetve új berendezés, hang és fénytechnika vásárlása.
Könyvtár	Megoldást találni a helyhiányból fakadó problémákra, hogy a könyvtár-készlet egésze elérhetővé váljon az érdeklődők számára. Megtalálni a lehetőséget egy elektronikus könyvtár létrehozására.
Zetelaki kultúrház	Az épület tehermentesítése, rendeltetés szerű használatának visszaállítása. Kultúrígazgató kijelölése, bérezésének biztosítása. Ipari porszívó beszerzése.
Kulturális tevékenységek bővítése	
<p>Igény mutatkozik arra, hogy művészeti táboroknak adjon otthont Zetelaka, akár építészeti vagy szobrász tábor szervezésével is újjá lehetne élesíteni egy korábbi hagyományt.</p>	
Sport tevékenységek	Működési nehézségek
Kézilabda	Nincs megoldva a fiatal sportolók szállítása.
Labdarúgás	Modernizálni kellene a jelenlegi sportpályát, és új nagypályára, illetve műfüves pályára lenne szükség. Ez utóbbira Zeteváralján is.
Birkózás	Megfelelő termet kellene kijelölni az edzések számára.
Teniszpálya	A településen igény mutatkozik a sportág iránt, ezért meg kell vizsgálni egy tenispálya létrehozásának lehetőségét is.

Sport intézmények	Fejlesztési prioritások
Sportcsarnok	Megoldást találni a helyhiányból fakadó problémákra. Megkeresni a lehetőséget a sportcsarnok bővítésére, modernizálására, öltözők, zuhanyzók, műfüves pálya építésére. Készíteni egy, a sportcsarnok környékére vonatkozó általános területrendezési tervet. Beszerezni egy ipari porszívót.

VII. Vállalkozásfejlesztés

Egy adott település elhelyezkedése, infrastruktúrája és gazdasági adottságai mellett a kultúrának, a társadalmi viszonyoknak és a lakosság habitusának is befolyásoló hatása van a vállalkozások kialakulására és működésére. A vidéki vállalkozókat vállalkozásuk létrehozásában gyakorta a helyi munkaerőpiac korlátozott lehetőségei motiválják, így igyekeznek önmaguk számára a megélhetést megteremteni, anélkül, hogy el kellene hagyniuk közösségüket, családjukat.

A települések túlélésének ma már elengedhetetlen része a saját adottságokhoz igazodó helyi gazdaságpolitika kialakítása. A helyi gazdaságfejlesztés gyakorlatának vizsgálata során lényeges momentum a helyi szereplők véleményének megjelenése a fejlesztési irányok kijelöléséhez és a tervek elkészítéséhez kapcsolódóan. Ezért egy önkormányzatnak ma már feladata, hogy rendszeres és formalizált találkozókat tartson a gazdasági szereplők bevonásával. Az utóbbi években Zetelaka községben is elindult egy olyan fórum-sorozat, amely az önkormányzat és egyéb hivatalos intézmények, illetve a gazdasági szereplők közti kölcsönös tájékoztatást igyekszik lehetővé tenni és az együttműködés feltételeit megteremteni. Napjainkban azok a vállalkozások tudnak sikeresek lenni, amelyek képesek megteremteni és növelni versenyképességüket, fejleszteni tudják üzleti és működési környezetüket, amelyek megfelelő piaci ismeretekkel és hosszú távú stratégiai tervekkel igyekeznek kivédeni a piaci versenyből fakadó kihívásokat. Ugyanakkor nagyon fontos tényező az is, hogy a vállalkozók ismerjék az elérhető forráslehetőségeket, amelyeket a román állam vagy az Európai Unió támogatáspolitikája biztosít.

Zetelaka község alkalmazottat foglalkoztató vállalkozásainak legnagyobb része, 79,7 százaléka csupán 1-9 közötti alkalmazotti létszámmal rendelkezik, mindössze 13 cégnél dolgozik 10-49 közötti munkavállaló, egyetlen vállalat pedig több mint 50 alkalmazottat foglalkoztat. Legtöbb cég a kiskereskedelmi szektorban tevékenykedik, ezt követi a

feldolgozóipar, majd a szállítás és raktározás. Ezen a három területen tevékenykedik a zetelaki cégek 48,5 százaléka. Jelentős szektorok még a mezőgazdaság, a vendéglátóipar és az építőipar. Árbevétel szempontjából a nulla árbevételnél nagyobb cégek 77,3 százaléka a 10 ezer és 1 millió lej közötti árbevételi kategóriába tartozik, 11 cégnek nagyobb az éves bevétele 1 millió lejnél. Nettó profit szempontjából 5 vállalatnak nagyobb az éves nyeresége 100 ezer lejnél, 10 ezer lejnél nagyobb éves nyereséggel pedig 25 cég rendelkezik.

A téma kapcsán szervezett fókuszcsoporthoz beszélgetésre helyi gazdasági szereplőket hívtunk meg, hogy közösen határozzuk meg azokat az irányvonalakat, amelyeket az önkormányzatnak az elkövetkezendő években követnie kellene a helyi vállalkozások fejlesztésének céljából. A beszélgetés során kiderült, hogy a vállalkozások helyzetéről az önkormányzat nem rendelkezik megfelelő információkkal. Statisztikai adatok is meglehetősen korlátozott számban állnak rendelkezésre. Jelenleg 187 vállalkozás van nyilvántartásba véve a község területén, azonban nincs kimutatás arról, hogy az egyes vállalkozások milyen jogi formában, mely területen fejtik ki tevékenységüket és milyen mértékben alkalmazzák a helyi munkaerőt. Részletes nyilvántartás nélkül nagyon nehéz felmérni a helyi munkaerő-piaci szükségleteket, ez lehet az oka annak az általános jelenségnek, hogy a község területén nincsenek összhangban egymással a munkaadók elvárásai és a munkaerő szakképzettsége. A község vállalkozói szerint az aktív munkaerő nagy része szakképzetlen munkaerőnek tekinthető. Azok a szakmunkások, akik a helyi vállalkozásokban dolgoznak 40-50 év körüliek, a fiatal felnőttek körében ugyanis szinte teljesen hiányoznak a szakemberek. Véleményük szerint a következő területeken újjá kellene éleszteni a szakoktatást: faipar, vasipar (lakatos, esztergályos), textilipar és turizmus. Az önkormányzattól azt kérik, hogy a zetelaki elméleti líceum fejlesztése kapcsán határozott véleményt fogalmazzon meg, a szakoktatás visszaállítása mellett érvelve. Azt, hogy az elméleti oktatás mellett szakoktatásra is szükség van, jelzi az érettségire jelentkező zetelaki diákok meglehetősen alacsony számaránya is. Az önkormányzat mindemellett vállaljon szerepet abban is, hogy a helyi munkaerő számára szakképzési lehetőségek is elérhetőek legyenek a községben. A környék településeivel együttműködésben történő kistérségi szakképzési forma létrehozása elősegíthetné a munkaerő nyelvi kompetenciáinak bővítését, vagy éppen az adminisztráció területén szükséges ismeretek megszerzését – vélik a vállalkozók.

Visszatérve a fentiekben már említett adatbázishiányra fontos megjegyeznünk, hogy emiatt rendszeresen problémaként merül fel a vállalkozói szféra körében az információk hiányossága is. Így fordulhat elő például, hogy az egyik zeteváraljai céghez a Nyikó-mentéről alkalmaztak

szakmunkásokat, mert nincs olyan fórum, amely a helyi munkaerő-piaci lehetőségekről nyújtana tájékoztatást. Az információ megosztása a vállalkozók szerint tehát annak érdekében is nagyon fontos, hogy a cégek minél hatékonyabban tudják bevonni a helyi munkaerőt. Egy vállalkozói hálózat kialakítása emellett a helyi cégek közti jobb együttműködést is elősegítheti – vélik a helyi vállalkozók. A fókuszcsoportos beszélgetés során egyhangú javaslat született arra vonatkozóan, hogy a jelenleg rendelkezésre álló adatbázist ki kellene szélesíteni az önkormányzatnak, összegeznie kellene a cégeket, majd be kellene vonnia egy közös szervezetbe. Ugyanakkor kiemelték, hogy akkor lehet igazán hasznos egy ilyen csoportosulás, ha önkéntes, segítő munkával, szükség esetén egyenlő arányban befektetett pénzüsszegekkel elsősorban közösségi célokat fogalmaz meg. A szervezet keretében a közösségi problémák megoldására való törekvés és a vállalkozásokat segítő szakmai tevékenységek mellett, a helyiek szerint kevésbé formális találkozók megszervezésére is szükség lenne. Meg kell teremteni annak lehetőségét is, hogy a helyi vállalkozói szféra kötetlen beszélgetések során tematizálja a meglévő problémákat és igyekezzen azokra válaszokat találni. A helyiek szerint a vállalkozói hálózat tevékenységét és a tagok elérhetőségét az interneten is közzé kellene tenni, egy online adatbázis létrehozásával.

Arra a kérdésre, hogy mit tud tenni egy önkormányzat a vállalkozói szféra fejlesztése céljából a beszélgetésen résztvevők hangsúlyozták: nagyon fontos az, hogy az önkormányzat képes legyen egy olyan nyugodt légkör kialakítására, amelyben „jó” vállalkozni. Abban az esetben, ha a hivatal vezetősége bele akar szólni az üzletmenetbe, akkor tartson konzultációt a cégekkel, minden olyan stratégiát, amely ezt a szférát is érinti közösen, együttműködve dolgozzanak ki – kérik a vállalkozók. Stratégiákra pedig igazán szükség van, hiszen olyan problémákkal szembesülnek a vállalkozók, mint például a nyersanyagok alapvető hiánya: nincsen elegendő minőségi fa, de még az energia hiánya is számos helyen gondot okoz. Emellett szükség lenne külső tőke bevonására, amely egy konkrét jövőkép nélkül szinte elképzelhetetlen, hiszen a befektetők meggyerése érdekében reális alapokon nyugvó fejlesztési elképzeléseket kell felmutatni.

Hangsúlyozzák, hogy az önkormányzatnak abban is nagy felelőssége van, hogyan osztja ki a különféle munkákat. Lehetősége szerint előnyben kellene részesítenie a helyi cégeket. Amit a helyiek el tudnak végezni, azt a munkát ne bízsa idegen vállalkozásokra. Ugyancsak fontos, hogy vállaljon vezető szerepet a helyi termékek népszerűsítésében, járuljon hozzá ahhoz, hogy a zetelaki termékek is megjelenjenek különböző rendezvényeken. Javasolják, hogy a

hivatal mediátorként vállaljon részt a termékek népszerűsítésében és igyekezzen megfelelően, egy tudatos marketingkampány részeként összehangolni ezt a területet.

A beszélgetések során továbbá az is elhangzott, hogy több vállalkozó számára is nagy segítség lenne, ha az önkormányzat bizonyos jogi keretek között területeket tudna használatba adni különböző beruházási célokból.

A vállalkozók a szolgáltatások bővítésére is javaslatot tettek. Hiányosságként említik, hogy Zetelakához hasonló önkéntes tűzoltó alakulatra lenne szükség Zeteváralján és Ivóban is, amely azonnali segítséget nyújthatna különféle helyzetekben: meggyorsíthatná a beavatkozást tüzesetek, előre nem látható természeti katasztrófák, vagy különböző balesetek során.

Az elkövetkezendő időszak vállalkozásfejlesztési prioritásainak könnyebb áttekinthetősége érdekében az alábbiakban strukturáltan közöljük, az előző oldalakon megfogalmazott, legfontosabb célkitűzéseket.

Prioritások	
Adatbővítés	Kidolgozni egy részletes adatbázist a községben tevékenykedő cégekről, amely online is hozzáférhető.
Vállalkozói szövetség létrehozása	Közösségi célok mentén egy olyan hálózat létrehozása, amely képes helyi problémákkal is foglalkozni, és szakmai segítséget is nyújtani a vállalkozói szférának. Megteremteni a vállalkozások közti együttműködést. Segíteni a törvények útvesztőjében való eligazodást.
Szakképzés elősegítése	Kistérségi szakképzési lehetőségek megteremtése pl. nyelvkurzus, adminisztrációs ismeretek fejlesztése
Szakoktatás biztosítása	A helyi elméleti iskola kereteiben szakoktatás is működjön: faipar, vasipar (lakatos, esztergályos), textilipar és turizmus területén.

Prioritások

Önkéntes tűzoltócsoporthoz megszervezése	Zeteváralján és Ivóban is szükség lenne önkéntes tűzoltó-alakulatok megszervezésére.
Helyi termékek népszerűsítése	Hozzásegíteni a helyi termelőket termékeik népszerűsítéséhez, kiállításokon való részvételekhez, termelői és értékesítési társulások létrehozása által.

VIII. Iskolai és iskolán kívüli oktatás

A gyerekek és a fiatalok számára az államilag rendszeresített és irányított oktatás és az úgynevezett tanórákon kívüli önkéntes elméleti és gyakorlati foglalkozások területén a munkacsoport beazonosította és összesítette az iskolai és iskolán kívüli stratégiai fejlesztéseket. A munkacsoportban tanárok, tanítók, és önkormányzati munkatársak vettek részt.

A munkacsoportos megbeszélés keretében, első lépésként meghatározásra került, hogy milyen tematikák mentén történjen a beszélgetés. Ennek megfelelően két fő irányvonal körvonalazódott, amelyek megvitatása és egyeztetése alapján meghatározásra került a község oktatással kapcsolatos stratégiája. A meghatározott irányvonalak a következők:

- infrastrukturális fejlesztések a meglévő és a jövőbeni oktatási ingatlanokban
- képzések, foglalkozások iskolai és iskolán kívüli programokban mind a gyerekek és fiatalok, mind a pedagógusok számára

Számos beszélgetés és a nagyon gyenge érettségi eredmények miatt egyre inkább megkérdőjeleződik a Zetelaki Elméleti Líceum létjogosultsága. Az, hogy az érettségi eredmények területén Zetelaka az országos listák legvégén kullog, és évek óta nem képes a zetelaki középiskola vezetősége erre megfelelő választ adni, súlyos problémákat feltételez. A vállalkozókkal folytatott egyeztetések után egyértelmű, hogy sokkal nagyobb lenne a létjogosultsága egy szakközépiskolának, és ilyen formában a zetelaki elméleti középiskola átalakulhatna egy helyi igényekre választ adó szakközépiskolává. A Zetelaki Önkormányzat, az oktatókkal közösen, a lehető leghamarabb meg kell vizsgálja ezt a kérdést, és akár még 2015 folyamán egy érdemi döntést kell hozni ebben az ügyben.

Infrastrukturális fejlesztések

Bölcsődék

A nemrég végzett felmérés, illetve a lakosság által megfogalmazott fejlesztési elképzelések alapján pontosan körvonalazódik annak igénye, hogy a községben még egy bölcsőde kerüljön kialakításra annak érdekében, hogy az 1-3 éves gyerekek számára megfelelő elhelyezést, felügyeletet és foglalkozást tudjanak biztosítani. A Kormány 111/2010 rendelete támogatja azokat az édesanyákat, akik a gyerekek kétéves kora előtt térnek vissza a munkavégzéshez, viszont ennek megvalósítását csak megfelelő infrastruktúra mellett és szakképzett személyzettel lehet gyakorlatban is elősegíteni. A bölcsődék elhelyezése a tényleges megvalósítás előtt elvégzett demográfiai felmérés alapján lesz eldöntve.

Óvodák

Az elmúlt évek során folyamatosan nőttek a mennyiségi és minőségi elvárások és igények a gyerekek óvodai elhelyezésével kapcsolatban. Az egyik helyszín ahol a meglévő óvodai épületet fel kell újítani és ki kell bővíteni az Zetelaka. Itt a meglévő, belső utcai épülethez kell további épületrészt építeni annak érdekében, hogy a megnövekedett gyereklétszámot megfelelően be tudja fogadni és számára minőségi oktatást tudjon biztosítani. Az épületrész keretében egy konyhát és ki kell alakítani azért, hogy a gyerekek számára a megfelelő étkeztetést is lehessen biztosítani. További elképzelések közé tartozik egy másik óvoda létesítése is, amelynek elhelyezése Tófalván valósulna meg. Itt a beruházás megkezdésének előfeltétele egy új telek vásárlása, mivel jelen pillanatban az önkormányzat tulajdonában nincs megfelelő méretű földterület. A két óvoda bővítésével, illetve megépítésével területileg egy kiegyensúlyozott helyzetet lehet megteremteni, annak érdekében, hogy a község területén élők egyenlő eséllyel tudják igénybe venni a kiskorúak számára létrehozott oktatási intézményrendszert.

Iskolák

Zetelakán a meglévő központi iskola esetében fontos prioritás az épület bővítése, amely a területi adottságai miatt alapterületi bővítést nem tesz lehetővé, viszont a meglévő szerkezeti kialakításon belül még vannak lehetőségek a terjeszkedésre. Így például az iskola tetőtéri része még nincs beépítve, tehát terjeszkedésre kiválóan alkalmas teret tud biztosítani az iskola számára. Ezért a település prioritásai között szerepel ennek a térnek a teljes felújítása és berendezése azért, hogy a tanítás hatékonysága folyamatosan növekedjen. A felújítással párhuzamosan, a belső terek átszervezésével laborokat kell kialakítani azért, hogy a gyerekek gyakorlati oktatásában egy azonnali minőségi fejlődés valósuljon meg. Az iskola ilyenszerű

felújításának része kell legyen a fűtési rendszer teljes korszerűsítése is, mivel a rendszer elavult. Környezetszennyező hatása és megnövekedett energia igénye miatt az iskola megfelelő fűtése évről évre egyre nagyobb terheket ró a település önkormányzatára.

Képzések, foglalkozások iskolai és iskolán kívüli rendszerben

Gyerekek és fiatalok számára

A községben jelentős hagyománya van a különböző iskolai és iskolán kívüli foglalkozásoknak. Már több évre/évtizedekre tekint vissza a modern és hagyományos (népi) táncok oktatása gyerekek és fiatalok számára, a különböző helyi versenyek megszervezése és lebonyolítása (mint például a székelykapu verseny), ügyességi készségek fejlesztése (fafaragás, origami), illetve a sportolás, mint szabadidős tevékenység. A sport területén a község kiemelkedő eredményekkel büszkélkedik, ilyen például a női kézilabda csapat, a birkózók és sakkozók. Annak érdekében, hogy a fent említett foglalkozásokat és sporttevékenységeket folyamatosan fenn lehessen tartani, illetve még több gyermeket be lehessen vonni, szükség van olyan támogatásokra, amelyek biztosítani tudják a foglalkozások infrastrukturális- és eszközigényét. A táncoktatás esetében a megfelelő gyakorló és fellépő ruházat megvásárlását, a versenyek és az ügyességi készségek esetében a szükséges fogyóanyagok és eszközök vásárlását, a sportolók esetében pedig szabadtéri és edzőtermi infrastrukturális fejlesztéseket szükséges megvalósítani mind Zetelakán, mind Zeteváralján. További fejlesztések sorába tartozik a foglalkozásokban szereplő gyerekek és fiatalok mobilitásának növelése (versenyekre való szállítás) egy 25-30 fős személyszállító busz vásárlásával.

A foglalkozások sorába tartozik a gyerekek megismertetése a helyi vállalkozásokkal, amelyek nyitottak a fiatalokkal való foglalkozásra. Ezeknek a találkozásoknak és formális/informális oktatásoknak az a célja, hogy a fiatalok jobban felkészüljenek a munka világába való belépésre. Az „Iskola másként” program keretében a helyi vállalkozások tudják fogadni a fiatalokat és meg tudják nekik mutatni, hogy milyen elvárásaik vannak a fiatal munkavállalókkal szemben. Ugyancsak a vállalkozók és fiatalok közötti kapcsolatrendszer erősítése érdekében olyan, úgynevezett inas programokat kell indítani, amelyek megtanítják a fiatalokat bizonyos szakmák gyakorlati fogásaira, így az elméleti iskolai oktatást remekül ki tudják egészíteni gyakorlati foglalkozásokkal.

A munkaerő minőségi és gyakorlati felkészítése mellett fontos az is, hogy a fiatalok nagyobb része tudjon legalább egy idegen nyelven beszélni. Ezért a település önkormányzata rendszeresen nyelvi táborokat fog szervezni, főleg a nyári időszakban.

Oktatók és tanárok számára

Annak érdekében, hogy az oktatók és tanárok folyamatosan tudjanak szakmai téren is fejlődni, fontos, hogy képzéseken és átképzéseken tudjanak részt venni. Az oktatások lehetőleg gyakorlati képzések kell legyenek és törekedni kell a nemzetközi oktatók bevonására ezekbe a folyamatokba azért, hogy újabb gyakorlati megközelítéseket tudjanak elsajátítani a tanárok. A külföldi oktatók révén a tanárok és oktatók egy nemzetközi kapcsolatrendszerbe tudnak bekapcsolódni és tapasztalatcseréken keresztül folyamatosan tudják gazdagítani tudásukat. Ezért a tanárok számára is fontos olyan tevékenységek megszervezése és lebonyolítása, mint a táborok, gyakorlati oktatások külföldi oktatók bevonásával, nemzetközi kapcsolatrendszerek kialakítása, illetve nemzetközi tapasztalatcseréken való részvétel.

XI. Mezőgazdaság és erdőgazdálkodás

Infrastrukturális fejlesztések

Erdészeti infrastruktúra

Az erdő egy olyan természeti érték, amelynek ésszerű és fenntartható hasznosítása révén munkahelyeket lehet teremteni a gazdasági élet minden szegmensében (turizmus, kitermelés, fafeldolgozás, oktatás, stb.).

A turizmus és az erdőgazdálkodás kapcsolatrendszerének erősítése érdekében több olyan infrastrukturális fejlesztést kell megvalósítani, amely révén a turisták számára is „megközelíthetővé” és érdekessé válik az erdő. Ezek közé az elképzelések közé tartozik az erdei közlekedési utak feljavítása és rendszeres karbantartása, bicikli utak kialakítása és irányító táblák elhelyezése, továbbá erdészházak és menedékházak építése, illetve felújítása azokban az esetekben, ahol azok már léteznek, de állaguk nem biztosítja a rendszeres használatot. A hosszú távú turizmusfejlesztésben alkalmazható módszerek beazonosítása és helyi szintű alkalmazásának vizsgálata egy helyi turizmusfejlesztési stratégia keretében fog

megvalósulni. A dokumentum révén feltárjuk azokat a lehetőségeket, amelyek révén a mező- és erdőgazdálkodás fenntartható módon bekapcsolódhat a helyi falusi turizmus fejlesztésébe. Célunk, hogy támogassuk a zöldszturizmus elveinek és módszertanának az érvényesülését.

További fejlesztési elképzelések közé tartozik egy krossz-pálya kialakítása kettős céllal: a motorizált turisztikai szolgáltatások kínálatának bővítése, illetve a környezet védelme az olyan esetek számának visszaszorítása révén, amikor az erdőket illegális módon használják motoros járművekkel.

Az erdőgazdasági értékek növelése érdekében – főleg a fakitermeléshez köthető tevékenységek esetében – fontos olyan infrastrukturális fejlesztéseket végrehajtani, amelyek révén könnyebben és kisebb környezeti kártétellel lehet elszállítani a fát az erdőből. Ilyen jellegű fejlesztések például az erdőben a közlekedési utak mentén létrehozott rakodási rámpák kialakítása. A rámpák révén a kitermelt fák rakodása gyorsabb és hatékonyabb, illetve kisebb mértékben károsodik a természet a nehéz gépjárművek súlya alatt. Érdemes megfontolni, hogy mennyire lenne célszerű (és környezetbarát) a lóval történő kitermelés, erdő közötti szállítás, annál is inkább, mert erre uniós és állami támogatást is lehet szerezni. Természetesen ez a folyamat nem szabad szembeforduljon a modern, gépesítési kitermelési folyamattal, de főként a természetvédelmi területeken, vagy a gyenge infrastruktúrával rendelkező, nehezen megközelíthető részeken ez a kérdés lényeges lehet.

A közbirtokosságot gazdasági erejéhez, tömeg bázisához mérten kell össze kapcsolni a község életével (2700 tagja van, ami azt jelenti, hogy szinte minden család képviselve van benne.) Évekre megtervezett községfejlesztési előírásokat kell tartalmazzon a közbirtokosság jövőképe. Számos okból kiemelkedően fontos a Zetelaki Közbirtokosság szerepe a község életében: a Zetelaki Közbirtokosság jelenti Zetelaka Község számára az egyik legfontosabb gazdasági és közösségi erőt. Ilyen formában a Közbirtokosság szerepe lényeges tud lenni a következő területeken:

- fakitermelés, fafeldolgozás – itt stratégiai elképzelések szükségesek, amelyek az erdőkitermelési tervvel összhangban a község gazdasági életét is befolyásolják
- mezőgazdaság, mezőgazdasági termékek feldolgozása (hisz már jelen pillanatban is egy jelentős szereplő ezen a területen a Zetelaki Közbirtokosság: szürkemarha-farm, gyümölcsbegyűjtő és feldolgozó stb.)

- A Közbirtokosság egy olyan intézményi befektetővé tud válni, ami a Zetelaka számára lényeges kérdésekben akár jelentős pénzügyi erővel tudja segíteni a forráshiányos, de kiemelkedően fontos projektek megvalósulását
- A Közbirtokosság a társadalmi-gazdasági és oktatási kérdések fontos alakítója kell legyen: így pl. a középiskola átszervezése kapcsán az egyik legfontosabb szakoktatási-igényt megfogalmazó intézmény lehet

A Zetelaki Közbirtokosság, mint a Székelyföld egyik legnagyobb és legjelentősebb vagyonnal, pénzügyi erővel rendelkező Közbirtokossága, fontos szerepet kell vállaljon a „Tízek” (a 10 környékbeli közbirtokossági szövetség) de az egész székelyföldi gazdasági életének megszervezésében. Ilyen értelemben cél, hogy minden értelmes, a falu, a közösség és Székelyföld érdekeit szolgáló kezdeményezésben pozitív mozgatóerő kell legyen. Ilyen kezdeményezés lehet a Madarasi Hargita fejlesztési elképzeléseinek a megvalósításában való közreműködés, a klaszter-programok elindításában való tevékeny részvétel, vagy akár egy nagyobb képzés-program kezdeményezése, megvalósítása.

Mezőgazdasági infrastruktúra

Zetelaka község mezőgazdasága jellemzően az állattartásra összpontosít, kisebb jelentőséggel bír a növénytermesztés, hisz a legfrissebb felmérések alapján a szántóföldi kultúrába vont terület nagysága összességében nem haladja meg az 50 hektárt. Ez nagymértékben köszönhető a jelenlegi EU támogatási normatíváknak, amely jobban támogatja a legelőket és kaszálókat, mint a termesztett területeket. Ezért fontos, hogy a meglévő területeken a gazdálkodást fenntartsuk akár infrastrukturális fejlesztésekkel, mint például mezei utak kialakításával és karbantartásával. Ezek a fejlesztések össze tudják kapcsolni a mezőgazdasági területeket a turisztikai fejlesztésekkel is, így a terményt el lehet akár közvetlenül is adni a településre látogató turistáknak. A helyi mezőgazdálkodás elősegítése érdekében fontos kialakítani egy helyi piacot is, ahol a helyi gazdálkodók minőségi termékeket tudnak kínálni közvetlenül a helyi vásárlóknak. A szakemberhiány pótlása érdekében fontos lenne a meglévő szakembereket bevonni, akik szakmai tudásuk bevetésével segíteni tudják a gazdálkodni akarókat.

Programok elindítása a térségben

Az erdő- és mezőgazdálkodás szakmai kihívásainak megfelelő válaszok megfogalmazása érdekében fontos olyan programok és tevékenységek finanszírozása, amelyek révén erősíthető

az együttműködés a mező- és/vagy erdőgazdálkodást folytató intézmények/szervezetek és más gazdasági szektorok között. Az infrastrukturális fejlesztések fejezetben részletesen bemutatásra került a turizmussal való szoros együttműködés lehetősége, ezért ebben a fejezetben inkább az erdő- és mezőgazdálkodást erősítő oktatás és szövetkezés témakörében mutatunk be fejlesztési elképzeléseket.

Az oktatás területén két fontos dimenzióban vannak megfogalmazott elképzelések. Az oktatás, mint a gyerekeknek és fiataloknak szervezett iskolai és iskolán kívüli képzés fontos részét képezi a helyi tudatformálásnak. A gyerekek és fiatalok számára erdei iskola programokat kell indítani azért, hogy jól képzett oktatók segítségével felfedezzék a természet értékeit és fenntartható értékesítési lehetőségeit, továbbá megtanítsák számukra, hogyan használják a környezettudatos gondolkodást mindennapjaikban. A másik dimenzióban képzéseket kell folyamatosan szervezni (akár nemzetközi tapasztalatcsere-programokkal kiegészítve) azért, hogy azok, akik az erdő és mező jövőjéről döntenek, megfelelő módon tudjanak módszereket és megközelítéseket alkalmazni. Fontos, hogy folyamatos képzések révén alakítsuk a közbirtokosságok, erdészek, fafeldolgozók, mezőgazdászok szemléletét annak érdekében, hogy fenntartható módon tudjunk gazdálkodni erőforrásaikkal.

X. Egyház, vallás

Infrastrukturális fejlesztések

A beszélgetések során kiderült, hogy az infrastrukturális fejlesztések között elsődleges helyen szerepelnek a templomfelújítások, illetve a spirituális értékkel rendelkező helyek kialakítása és felújítása. A templomok közül a zeteváraljai és a sikaszói templomok azok, amelyeket első lépésben fel kell újítani. A zeteváraljai templom esetében már megvannak azok az elfogadott tervek, amelyek alapján a teljes kivitelezést meg lehet valósítani. Mindkét esetben a templomokat teljesen fel kell újítani, beleértve a külső és belső tereket, illetve a fűtésrendszert. Ivóban viszont a templom hiánya miatt szükségessé vált egy teljesen új létesítmény kialakítása annak érdekében, hogy az itt élők és ide látogató emberek korlátok nélkül tudják gyakorolni hitvallásukat. A templomok építésével, illetve felújításával párhuzamosan szükségessé válik a külső zöld övezetek rendbetétele is annak érdekében, hogy a templomok külső környezete is lehetőséget nyújtson a megfelelő szellemi elmélyedésre. Ezek a terek közösségi terekként is szolgálnak, ahol a település lakossága találkozhat és megvitathatja a napi gondokat és teendőket. Ugyancsak a külső terek fejlesztésének

csoportjába tartozik a külső mosdók kialakítása is. Ezekkel a fejlesztésekkel a templomok és azok környezete igazi felüdülést nyújtó és kulturált körülményeket biztosító közösségi terekké tudnak válni.

A zetelaki római katolikus templom esetében hasonló módon szükségessé vált egy részleges felújítás, amely kiterjed a padlózat cseréjére és a fűtés korszerűsítésére, illetve a toronyóra javítására. Kiegészítésként a fenti fejlesztésekhez fontos kiemelni azt, hogy minden beruházás esetében figyelni kell a belső bútorzat felújítására, illetve újak beszerzésére, mint például padok és egyéb kiegészítők. Ami az egykori templomot illeti, a beszélgetések során szóba került annak szükségessége, hogy a régi templom körül ásatásokat végezzenek.

Ugyancsak a szellemi értékrendünk és őseink iránti tiszteletünk jeléül fontos odafigyelni a temetőtertek felújítására és rendbe tételére is. Ezeket a tereket be kell keríteni, pihenőhelyeket kell kialakítani, padokat kell elhelyezni és szemetes kukákat kell telepíteni azért, hogy ezek a helyek kulturált környezetet tudjanak biztosítani a megemlékezésre. Az önkormányzat a hulladékkezelés megoldását fő prioritásként kezeli.

Zetelakán a tófalvi részen élő emberek, főleg az idősek a templomtól való nagy távolság miatt nehezen tudnak eljutni az imahelyre, ezért szükségessé vált egy kisbusz beszerzése, amely révén az idősek könnyebben el tudnak jutni a templomba.

Szintén a fejlesztési szükségletek sorában találjuk a ravatalozó tetőszerkezetének kibővítésére mutakozó közösségi igényt is.

Egyházi programok szervezése és lebonyolítása

Az egyház és a vallás szerepének megerősítése mindennapi életünkben közéleti programok és események szervezésével lehetséges. A beszélgetések során kiderült, hogy két típusú programban kell gondolkodni: (1) közösségi és (2) az egyház belső szervezeti életét érintő programokban.

A közösségi programok keretében elsősorban a Zeteváralján elindult és gyerekeknek szóló táboroztatás továbbfejlesztése a cél. Ennek keretében Zetelakán is gyerekeknek szóló táborokat kell szervezni, amelyek ideje alatt a hit tanításai felé irányítjuk őket. Ugyancsak táborok keretében fejleszteni kell a cserkészprogramokat, illetve csereprogramokat kell szervezni annak érdekében, hogy a gyerekek és fiatalok megismerjék egymás vallását és életvitelét. Ugyancsak az egyházhoz és valláshoz kapcsolódik a gyerekek, fiatalok és felnőttek

kórus-foglalkozásainak támogatása, hiszen ezeken a foglalkozásokon keresztül jobban közösséggé kovácsolódnak az egyének, illetve a hitoktatás is sokkal hatékonyabb lehet.

Egy másik típusú programsorozat az egyházban tevékenykedő és feladatokat vállaló személyek számára kell szóljon. Így például az egyházi tanácsstagok számára rendszeresen közösségépítő programokat kell szervezni, amelyek keretében meg lehet erősíteni a tagok közötti kapcsolatrendszert és együttműködési szándékot. Ilyen események és lehetőségek lehetnek az egyházi kórus, a testvér-települési kapcsolatok ápolása, ünnepi kiállítások és búcsúk szervezése, cserelátogatási programok szervezése. Fontos lenne továbbá az idősebb és még rendszeresen templomba járó személyek bekapcsolása az egyházi közösségi tevékenységekbe. Azért, hogy ezek a programok célirányosan és hatékonyan meg tudjanak valósulni, szükség van fogyóeszközökre, speciális berendezésekre és utazási támogatásokra.

XI. Szociális szolgáltatások, egészségügy, a fiatalok és a tűzoltóság kérdései

Szociális problémák és megoldási lehetőségek

A szociális kérdéskör megvitatása során kiderült, hogy a problémák, illetve azok megoldási lehetőségei három fő téma köré csoportosulnak: (1) a munkanélküliség, (2) az idősek és fogyatékkal élők gondozása, (3) speciális infrastruktúra létesítése és szolgáltatások indítása a térségben az előző két témacsoportban tervezett tevékenységek megvalósításának elősegítése érdekében.

Zetelaka község területén a munkanélküliség egy fontos társadalmi tényező, amelynek negatív hatása elsősorban a helyi cigány közösség körében jelentkezik. Az alulképzettség, a folyamatos tanulás hiánya, az elszigeteltség, illetve a társadalmi normák ismeretének hiánya miatt a cigányság körében nagy arányban vannak jelen a munkanélküliek. A munkanélküliség kezelése érdekében speciális felkészítő és integrált programokat kell indítani, amelyek lényege, hogy mentorokkal közösen olyan kisvállalkozások indítását kell ösztönözni, illetve olyan szakmákat kell gyakorlati módon oktatni, amelyek közel állnak a helyi emberekhez. Hasonló programok indítása javasolt a fiatalok felkészítése és felzárkóztatása érdekében is.

Az idősek és fogyatékkal élők gondozása egy másik kihívás, amelyre a településen válaszokat kell találni. A folyamatosan öregedő lakosság gondjainak és elvárásainak megválaszolására egyre több erőforrást kell szánni. A jelenlegi települési infrastruktúra nem alkalmas az idősek

szervezett gondozására és ellátására. Ezért az elsődleges lépés a településen egy olyan infrastruktúra létrehozása, amely több funkcióval rendelkezik, úgy tud üzemelni, mint idősek otthona, mint a fogyatékosok gondozó központja, illetve idősek nappali klubja is egyben. Az ingatlanban ki kell alakítani egy mentőszolgálatot is professzionális elsősegély és betegszállító szolgáltatásokkal együtt. A mentőszolgálat feladatai között lesz egy olyan „pánikgombos” rendszer kialakítása és működtetése, amely révén gyors és hatékony beavatkozást lehet biztosítani az egyedül élő és beteg idős emberek otthoni felügyeletében. A leendő infrastruktúra alkalmas kell legyen arra, hogy kialakításra kerüljön egy Caritas-központ is annak érdekében, hogy az idősek és fogyatékosok ellátását szakszemélyzet tudja ellátni megfelelő körülmények között. A központ szolgáltatásai között kell szerepeljen a szakszerű otthoni beteggondozás is, amelynek hatékony ellátása érdekében a központ gépkocsikat is kell vásároljon. Ugyancsak a fogyatékosok rehabilitációjának elősegítése érdekében a központ speciális fejlesztő eszközökkel lesz felszerelve, amelyek nagymértékben segítik azok gyógyulását és visszaintegrálását a társadalomba. A központ rehabilitációs részlege nem csak a községben élők számára lesz elérhető, hanem méretében és kialakításában alkalmas lesz más térségekből érkező fogyatékosok fogadására is. A minőségi betegellátás, gondozás és mentőszolgálati szolgáltatások biztosítása érdekében a központ állandó és bedolgozó személyzete számára minőségi rendszeres képzéseket kell szervezni, amelyek keretében hazai és külföldi szakemberek részvételével tanítják a szakmai és gyakorlati fogásokat.

A fentiekben említett szociális gondok enyhítésére, illetve kapcsolódóan a következő tematikákhoz is fontos megemlíteni, hogy a községben el kell indítani a falugondnoki szolgálatot is, amelynek egyben biztosítani kell az eszköz-feltételrendszerét (iroda, gépkocsi, működési költségek).

Gyerekek és fiatalok

A gyerekek és fiatalok védelme és egészséges szellemi és fizikai fejlődése érdekében szükségessé válik egy olyan intézményi rendszer felügyelete, amely monitoring és intervenció feladatokat lát el a különböző életkori ciklusokban fellépő veszélyhelyzetek elkerülése, illetve kezelése érdekében. Első lépésként fontos kialakítani és minőségileg fejleszteni a védőnői szolgálatot annak érdekében, hogy a fiatal anyukák és kiskorú gyerekek megfelelő tanácsadásban részesüljenek a fejlődésük során. A védőnői szolgáltatásnak folyamatosan figyelni kell minden gyermek testi és szellemi fejlődésére, illetve a családi

helyzetének alakulására annak érdekében, hogy elkerüljük a veszélyhelyzeteket, mint például a családi bántalmazásokat és kirekesztést. Szakmailag fel kell készíteni a védőnőket arra, hogy mentorként be tudjanak avatkozni azokba a kritikus családi helyzetekbe, amikor a tét a gyerekek kirekesztése/elhagyása. Tehát a gyerekvédelemben meg kell tanulni a kritikus helyzetek kezelését és nem csak a megtörtént események orvoslását. Hasonlóan fontos a babamama klubok kialakítása és működtetése azért, hogy a kismamák megszerezzék a legalapvetőbb gondozási és ápolási tudást, amely szükséges a kisgyerekek felnevelése során. A klubok tevékenységét hatékonyan tudja segíteni egy kommunikációs felület elindítása is (pl. honlap), ahol megtalálhatóak lesznek a legalapvetőbb szakmai és gyakorlati tapasztalatok a kisgyerekek nevelésével, ápolásával és gondozásával kapcsolatban. A védőnői szolgálat kiegészítéseként és vele soros együttműködésben kell elindítani a pszichológusi foglalkozásokat, amelyek révén az elhagyott gyerekeket vissza lehet vezetni a családba, illetve a fiatalok esetében a szenvedélybetegségek feltérképezését és függőség kezelését lehet elvégezni. Kiemelt figyelmet érdemel a prevenciós foglalkozások létrehozása és működtetése azért, hogy a fiataljaink még időben információkat és segítséget kapjanak az ital-, drog- és digitális függőségek megelőzése érdekében. Ezeken a foglalkozásokon fontos az is, hogy a fiatalok megtanulják az alapvető társadalmi viselkedési normákat, továbbá nevelést kapjanak a fogyasztási szokásokról, amelyek nagyban befolyásolják szellemi és fizikai állapotukat. A gyerekek számára, azért, hogy még hangsúlyosabb legyen a prevenciós oktatások hatása, szükséges olyan nyári, többször félnapos oktatásokat tartani, amikor a gyerekek megtanulják kezelni a különböző társadalmi kihívásokat.

A dolgozó fiatalok másik nagy kihívása a lakáshoz jutás kérdése. Zetelaka településen olyan, úgynevezett első lakás programot kell indítani, amelynek keretében a fiatalok kedvezményesen tudnak hajlékhoz vagy építési területhez jutni.

Állategészségügy

A térségben, annak ellenére, hogy viszonylag jól kezelik az állategészségügy kérdését, vannak még olyan kihívások, amelyek megoldása további fejlesztéseket igényel. Ilyen például az elhullott állatok elszállítása és kezelése helyi szinten. Az országos rendszer sajnos nem kellően hatékony, idő és pénzigényes, tehát viszonylag kevésbé tudja rugalmasan és megfelelő súllyal szolgálni az állattartó gazdák igényeit. A döglött állatok megsemmisítésére létre kell hozni egy olyan akkreditált üzemet, amely tudja biztosítani a megfelelő körülményeket és a kellő gyorsaságot az elszállításban és hulladékkezelésben.

Továbbá egy másik nagy gond a kóbor kutyák befogása és menhelyen való elhelyezése. Ezért helyi szinten szükséges egy EU-konform kutyamenhely kialakítása és működtetése annak érdekében, hogy a gazdátlan kutyák ne képezzenek potenciális veszélyt a lakosságra.

Tűzoltóság

A településen jelenleg 24 fővel működik az önkéntes tűzoltóság, amelynek a használatában két tűzoltóautó van. A szolgálat hatékony működtetése érdekében szükség van egy tűzoltószín építésére, hiszen jelen pillanatban az autók télen-nyáron egy fedetlen udvaron vannak elhelyezve. A gépkocsik állagmegóvása is indokolja egy ilyen épület elkészítését és üzembe helyezését. A tűzoltószín épületének kialakítása során komplex módon kell a beruházást megvalósítani. A szín épülete alkalmas kell legyen arra, hogy egy katasztrófavédelmi központot is ki lehessen alakítani a térségben kialakuló vészhelyzetek elhárítása érdekében. Az ingatlan alkalmas kell legyen arra, hogy a különböző felszereléseket is be tudja fogadni kellő mennyiségben, mint sátrak, mobil konyha, takarók, üzemanyag stb. Fontos az is, hogy ezek a felszerelések kellő mennyiségben és minőségben kerüljenek beszerzésre azért, hogy katasztrófa esetén teljesen bevethető egységeket tudjanak indítani a településről, illetve el tudják látni a szükségben szenvedőket.

A tűzoltóság és katasztrófavédelmi munkatársakat a hatékony feladatvégzés érdekében szakszerűen ki kell képezni hazai és külföldi szaktanfolyamok keretében. Továbbá erősíteni kell a tűzoltóság tájékoztató és kommunikációs tevékenységét különböző eszközök és tevékenységek révén (honlap, helyi média, szóróanyagok stb.) azért, hogy megelőzzék a lakossági és intézményi tüzeket. A tájékoztatás vonatkozhat a tűzmegelezésre és tűzoltásra egyaránt, mint pl. a kémények tisztításának szükségessége vagy a póroltók hatékony használata.

XII. Energia, környezetvédelem

Az energiatermelés megújuló forrásokból, a fenntartható energiagazdálkodás és a környezeti értékek megóvása és ésszerű hasznosítása voltak a munkacsoport legfontosabb témái. A megjelölt témákban a munkacsoport törekedett feltárni a meglévő gondokat és megfelelő intézkedéseket kívánt megfogalmazni annak érdekében, hogy ésszerű és fenntartható fejlesztéseket lehessen megvalósítani a fent említett kérdéskörökben. A munkacsoportban

helyi tanárok, az Agora munkacsoport munkatársai, a polgármester és önkormányzati munkatársak vettek részt.

A munkacsoportos megbeszélés keretében meghatározásra került, hogy minden tematikát külön-külön vitatnak és az adatközlések nem strukturált módon történnek, azok rendszerezése az összefoglaló dokumentumok keretében valósulnak meg. Ennek megfelelően a következő három fő irányvonal mentén történtek a megbeszélések:

- megújuló energiatermelés
- fenntartható energiagazdálkodás
- környezetvédelem

Megújuló energiatermelés

A megbeszélésen megvitatásra kerültek a legfontosabb megújuló energiaforrások hasznosítási lehetőségei a településen, illetve azok megvalósítási léptéke. A legfontosabb és ésszerű megvalósítások között szerepel a napenergia, a földhő, a biomassza és a víz energetikai hasznosítása. A napenergia hasznosítása érdekében a településszintű igény egy 400 KW napelempark elkészítése, amelynek területigénye körülbelül 2 hektár. Ennek megvalósítása során fontos szempont, hogy a terület művelhetősége és hasznosíthatósága (pl. legelő) továbbra is megmaradjon. Ugyancsak a kivitelezéshez tartozik egy távoli csatlakozási pont és hálózat létrehozása, amelynek révén a megtermelt áramot be lehet táplálni az országos hálózatba. A geotermális (földhő) energia hasznosítása révén megoldható lesz a közintézmények fűtése, ezért fontos, hogy ez a fejlesztés is megvalósuljon. Természetesen itt egy nagyon lényeges kérdés, hogy milyen szinten találnak alkalmas területeket a kutatások során, és a költség-hatékonysági elemzés milyen eredményekkel jár. A kivitelezés két 500 m mélységű száraz kút kialakítását és annak teljes technikai felszerelését foglalja magában, továbbá a teljes csőhálózatot, amelynek révén az összes közintézményt el lehet látni fűtéssel.

A biomassza hasznosítás területén két alkalmazható módszer is felmerült. Az egyik az önkormányzati erdőkből származó fahulladék hasznosítása apríték gyártása és égetése révén. A zetelaki önkormányzat 272 hektár erdőtulajdonnal rendelkezik, amelynek éves fahulladék hozama lehetővé teszi, hogy a közintézmények teljes évi fűtési igényét megoldja. A fahulladék energetikai célú hasznosítása érdekében szükség van erőgépek, szállító eszközök és aprítóberendezések vásárlására, továbbá olyan speciális kazánokra, amelyek lehetővé teszik az apríték automata vagy félautomata adagolását. Az egyéb biomassza (pl. ételhulladék,

trágya, szennyvíz) energetikai célú hasznosítását családi egységekkel vagy farm-szintű biogáz telepekkel lehet megoldani. A megtermelt biogázt családi házak, farm-épületek, termelőegységek és közintézmények, illetve mezőgazdasági létesítmények (pl. üvegházak) fűtésére és elektromos árammal való ellátására lehet felhasználni.

A víz energiájának hasznosítása érdekében az elsődleges cél olyan mintaprojekt megvalósítása, amely képes fenntartható módon ötvözni a víz- és energia-gazdálkodást. A mintaprojektet Sikaszóban kell megvalósítani, mert ott van a legnagyobb igény a természeti erőforrások védelmére, illetve vízhozam szempontjából is ez a település bír a legjobb adottságokkal.

Fenntartható energiagazdálkodás

A megtermelt energia hatékony és célszerű hasznosítása érdekében fontos olyan fejlesztéseket megvalósítani, amelyek révén javul az épületek és/vagy gazdasági tevékenységek energia-hatékonysága. Az energiagazdálkodás érdekében fontos, hogy a köz- vagy magántulajdonban lévő energiafogyasztó helyek és hálózatok energiatakarékosan tudjanak működni. Így például fontos hőszigetelni a közcélokat ellátó épületeket, energiatakarékos világítási rendszereket üzembe helyezni a közintézményeknél és köztereken, illetve gyakorlati tanácsokat tartalmazó felvilágosító kiadványokat készíteni a magánszféra energiatakarékos megoldásaiból.

Környezetvédelem

Napjainkban a települési önkormányzatok környezetvédelmi tevékenysége sok területre terjed ki. Kiemelhető ezek közül az önálló szabályozás (rendeletalkotás), a hatósági feladatok ellátása (pl. engedélyezési, ellenőrzési, bírságolási szakterületi feladatok), a környezeti tervezés (pl. települési környezetvédelmi programok, hulladékgazdálkodási tervek készítése és megvalósítása), a településrendezési tevékenység, a lakosság kötelező tájékoztatása és szemléletformálása, a környezetvédelmi vagy azzal kapcsolatban lévő közszolgáltatások működtetése, valamint a konkrét környezetvédelmi beruházások megvalósítása (akár települések közötti együttműködés formájában is). Természetesen azt is meg kell említeni, hogy különböző beruházásokban, az önkormányzati intézmények működéséhez szükséges eszközök beszerzése esetén megrendelőként, illetve foglalkoztatóként is nagy felelőssége lehet az önkormányzatoknak a helyi környezetvédelmi ügyekben, hiszen ez által példát mutathatnak a helyi lakosságnak és a vállalkozásoknak.

A környezetvédelmi törvény értelmében a föld, a víz, a levegő, az élővilág és az épített környezet képezi a környezetvédelmi intézkedések tárgyát. A környezet védelmének általános szabályairól szóló törvény értelmében az egyes környezeti elemek az alábbiakra terjednek ki. A föld esetében a védelem kiterjed a föld felszínére és a felszín alatti rétegeire, a kőzetekre és az ásványokra, magában foglalja a talaj termőképességét, szerkezetét, víz- és levegőháztartását, élővilágát. A víz esetében a védelem kiterjed a felszíni és felszín alatti vizekre, azok készleteire, minőségére, medrére, partjára és a víztartó képződményekre, illetve a vízi élővilágra. A levegő esetében a védelem kiterjed a légkör egészére, folyamataira, összetételére, a klímára. Ugyanakkor védeni kell minden sugárzó, folyékony, légnemű, szilárd anyagtól, ami a minőségét veszélyezteti. Az élővilág védelme kiterjed valamennyi élő szervezetre, azok életközösségeire és élőhelyeire, a folyamatok, az arányok megtartása és a működőképesség figyelembevételével. Az épített környezet védelme kiterjed a településekre, az egyedi építményekre és műszaki létesítményekre.

Mindezek figyelembevételével a zetelaki önkormányzatnak olyan prevenciós (környezettudatosság növelése) és helyzetkezelési (elhárítási beavatkozás) módszereket kell megfogalmaznia, amelyek révén tervszerűen be lehet vonni a lakosságot, illetve fel lehet készülni a szervezett beavatkozásokra a természeti károk elhárítása érdekében. A prevenciós tevékenységek elsődleges célcsoportjai a gyerekek és a fiatalok, akik a nevelés folyamatában gyakorlati és elméleti tudást kapnak a természeti és épített örökségünk védelmével kapcsolatban, másodsorban pedig az idősebb generáció, amely alternatívák hiányában nem környezettudatos módon végzi napi teendőit. Ennek elősegítése érdekében a következő fejlesztési javaslatok fogalmazódtak meg:

- Biohulladék komposztáló terület kialakítása a lakossági szerves hulladék kezelésére
- Közösségi tűzifa-feldolgozó udvar létrehozása, ahol lehetőség nyílik a tűzifa ideiglenes tárolására, illetve a fa feldolgozása során keletkezett szerves hulladék kezelésére
- Virágos Zetelaka Program elindítása, amelynek keretében a palánták ingyen kerülnek a lakossághoz és azok előállítása az éves komposzt mennyiség felhasználásával történik
- Tisztaság Napja Program elindítása „Tiszta udvar, rendes ház” elnevezésen, amely egy előzetesen kialakított pontozási rendszer keretében minősíti a település portáit, illetve kitünteti azokat a lakosokat, akik kiemelt eredményeket érnek el ezen a területen

- Erdei Iskola Program elindítása olyan ingatlan(ok) felújításával, amelyek jelenleg önkormányzati vagy közösségi tulajdonban vannak (pl. közbirtokosság)
- Népi mesterségek udvarának létrehozása Ivóban, ahol egy régi parasztház felállításával lehet bemutatni és népszerűsíteni a természeti és kulturális értékeket, támogatni azok megőrzését
- Natura 2000 – lényeges, hogy a program és ezáltal a területmenedzsment ne legyen egy „környékidegen”, „lakosságidegen” projekt. Ebben a kérdésben nagyon fontos, hogy a lakosságot bevonják a felelős szakemberek, és ne nyűgként, hanem sokkal inkább egy lehetőségként és adottságként jelenjen meg a mindennapi életben a Natura 2000 terület.
- Tanösvény és megfigyelő pontok létesítése a Natura 2000 területeken, illetve a településen és annak közvetlen közelében
- Falumúzeum létrehozása és közösségi események szervezése
- Falukép fejlesztése, pl. buszmegálló, szelektív gyűjtők, falujelző táblák elkészítése és kihelyezése
- Hagyományos építészeti stílusok bevezetését támogató intézkedések: PUG, megyei urbanisztika, típustervek elkészítése
- Energiatakarékosságra nevelés, a lakosság tájékoztatása
- Kiemelt jelentőséggel bír a Madarasi Hargita környezetvédelmi, takarítási programjában való zetelaki részvétel, még akkor is, ha a Hargita számos része nem tartozik Zetelaki adminisztráció alá, és nem zetelaki tulajdonú terület. Nagyon sok turista, zetelaki ember, vagy Zetelaka környezetében tevékenykedő magánszemély, vállalkozás, ezer szállal kapcsolódik a Madarasi Hargitához. Ilyen értelemben a Madarasi Hargita csúcsának megtakarítása, az emlékhely megfelelő rendezése, az erdei út és a megfelelő megközelíthetőség biztosítása nem csak Zetelaka, hanem Székelyföld számára is igazán fontos kihívás. Ilyen szempontból a Zetelaki Önkormányzat, a Zetelaki Közbirtokosság, a Natura 2000 menedzsment szervezet, de a civil szervezetek, vállalkozók is fontos szerepet kell vállaljanak, hogy a Madarasi Hargita az őt megillető turisztikai (és esetleg szakrális) célpont legyen. Mindez akkor történhet meg, ha infrastrukturálisan, rendezettség szempontjából, és a működtetés szellemisége szempontjából is egységes képet mutat a Hargita.

XIII. Romák integrációja

Iskolai és szakmai fejlesztés

A helyi roma közösség gazdasági és társadalmi integrálásának egyik alapvető feltétele munkahelyek teremtése, illetve ezzel párhuzamosan a szakmai oktatás kialakítása és a továbbtanulás lehetőségeinek megteremtése. Már gyerekkortól a helyi kisebbségi közösség tagjai olyan iskola utáni foglalkozásokban kell részt vegyenek, amelyek tudásátadással és gyakorlati felkészítéssel megalapozza a fiatalok, illetve a felnőttkori szakmai tudást és gyakorlati érzéket. Ezért már iskolai keretekben, a kötelező oktatási program után a gyerekek egy szakmai támogató program révén kell segítséget kapjanak elsődlegesen a napköziben, az iskolai tanítás keretében megszerzett információk feldolgozására és értelmezésére. A házi feladatok közös és segítséggel történő megoldása hozzásegíti a gyerekeket a tanárok által tanított információk jobb megértéséhez. Az iskola utáni oktatások keretében olyan, általános tudást segítő programokat és foglalkozásokat kell megvalósítani, amelyek révén a gyerekek jobban el tudnak majd igazodni a hétköznapi életben, el tudják helyezni magukat, közösségüket és kultúrájukat abban az összetársadalmi környezetben, amelyben élnek. Az alábbi foglalkozásokat lehet szervezni és megvalósítani különböző körök keretében:

- modern- és néptánc
- zeneoktatás
- személyi higiénia
- gasztronómia
- kézműves foglalkozások
- természeti értékek és természetvédelem

Ez utóbbi pontban az Erdészeti és a Zetelaki Közbirtokosság számos hiánypótló szerepet tud betölteni: a munkanélküli roma lakosság számára akár a „napszámos” munka biztosítása az erdőkitermelésben, vagy az erdei gyümölcs-begyűjtésben fontos szociális, de egyben természetvédelmi kérdéseket is megoldhat. A rendezett munkafeltételek nem csak gazdasági és szociális szempontból jelenthetnek előrelépést a roma lakosságnak, hanem a köztisztaság, környezetvédelmi nevelés szempontjából is jelentős előrelépést hordozhatnak magukban.

A gyerekekkel való iskola utáni foglalkozás kiegészítéseként fontos meghatározni és megvalósítani olyan programokat, amelyek a későbbiekben a fiatalokkal foglalkoznak, számukra adnak szakmai és elméleti tudást, illetve segítenek eligazodni a munkavállalás

mindennapi kihívásaiban. A fiataloknak szóló programok egyben szakmai felkészítők is lehetnek, amelyek keretében mélyrehatóan megtanulhatják a különböző szakmák fogásait. A legfontosabb szakmák, amelyek elsajátítása iránt nagy érdeklődés mutatkozik, a következők:

- számítógép kezelő
- hagyományos mesterségek: kosárfonás és egyéb használati tárgyak készítése
- szakács
- erdei gyümölcs és gombagyűjtés
- gyógynövény-feldolgozás
- zenész
- néptáncos
- asztalos és vasmunkás szakma
- állattenyésztés

A fiatalok számára, akik vállalják bizonyos szakmák elsajátítását, a helyi önkormányzat indítani fog egy speciális munkaerő-közvetítő programot, amelynek keretében támogatni fogja a helyi roma fiatalok elhelyezkedését és szakmai érvényesülését. Ennek a támogató programnak/intézkedésnek a keretében lehetőség nyílik szakmai tapasztalatszerzésre is, olyan ösztöndíj programok keretében, amelyek további tanulást és gyakorlatszerzést tesznek lehetővé az ország más térségeiben vagy az országhatárokon kívül.

Kulturális hagyományok oktatása és fenntartható hasznosítása

A hagyományok – legyen az a többségi vagy saját – értékeinek a megismerése már az óvodában és iskolában kell elkezdődjön. Amint arról már említést tettünk az előző fejezetben, az iskolai kötelező oktatási foglalkozásokon túl a gyerekekkel foglalkozni kell különböző műhelyek keretében. A műhelyek biztosítják azt az alapot, amelyre kell és lehet építeni a jövőben, illetve indokoltá teszik az eltervezett fejlesztéseket, legyen az akár infrastrukturális is.

A hagyományok oktatásában feladatokkal kell felruházni a helyi roma közösség idősebb tagjait, hiszen ők azok, akik legtöbbet és legjobban ismerik a saját hagyományait, illetve közvetlen kapcsolatuk van a gyerekekkel és fiatalokkal. Olyan oktatásokat kell szervezni, amelyek keretében megvalósulhat a tudás és tapasztalat átadása a fiatalok és idősek között. A hagyományos szakmák, a népi táncok, zenék és énekek, valamint a gasztronómiai tudás összessége értéket képvisel, olyan értéket, amely egyben megélhetést is tud biztosítani azok

számára, akik magas szinten elsajátítják és alkalmazzák a népi tudást. Ennek a fejlesztési programnak a keretében a legfontosabb lépések közé tartozik azoknak a feltételeknek a biztosítása, amelyek révén közvetett vagy közvetlen módon valósulhat meg a gyerekek és fiatalok közösségen belüli oktatása, illetve tapasztalt szakemberek révén megtörténik a megszerzett tudás és tapasztalat gazdasági hasznosítása. A hasznosítás csoportjába tartozik különböző események és intézkedések szervezése és megvalósítása, mint:

- reklámanyagok készítése és közzététele
- szakemberek foglalkoztatása
- helyi rendezvények és események szervezése
- hazai és nemzetközi tapasztalatcserék és együttműködések lebonyolítása
- munkaerő-közvetítés tehetséges fiatalok számára

Infrastrukturális fejlesztések

Az első két fejezetben vázolt tudásalapú fejlesztések megvalósítása érdekében fontos olyan infrastrukturális fejlesztéseket is megvalósítani, amelyek keretet tudnak adni az oktatásnak, képzéseknek és felvilágosításoknak, szakmák elsajátításának és gyakorlásának, illetve a társadalmi jólét megteremtésének.

A roma közösség számára Zetelaka község területén létre kell hozni egy kulturális és oktató központot, egy épületet, amely helyet adhat az élet különböző területein történő eseményeknek és fejlesztéseknek. A központ multifunkcionális tér kell legyen, amely helyet ad a helyi roma közösség kezdeményezéseinek, de egyben találkozási pontja a különböző, életminőséget javító szolgáltatásoknak is, mint például mosó- és főzőkonyha létesítése és működtetése, szállítási szolgáltatás egy kitelepített személyszállító kisbusz révén, tájékoztató és tanácsadó iroda az ügyintézők segítése érdekében, jogi és egyéb típusú szaktanácsadás a közösség számára stb.

A fontos fejlesztések közzé tartozik a helyi ivóvíz- és szennyvíz-hálózat kiépítése abban a települési térben, ahol a roma közösség él és dolgozik. Az elhangzott elvárások között további infrastrukturális igények is megfogalmazódtak, mint:

- a helyi közvilágítás megvalósítása
- az utak szilárd burkolattal való ellátása
- az építmények jogi helyzetének rendezése
- település-szintű közszállítás létrehozása

XIV. PROJEKTPORTOFÓLIÓ

Projekt tárgya	Célok	Kedvezményezettek	Finanszírozási források	Megvalósítási időszak	Bevezető lépések
Utcák aszfaltozása Zetelaka faluban	Integrált projekt keretében Zetelaka utcáinak aszfaltozása	Zetelaka falu lakói	Országos Vidékfejlesztési Program 7.2-es kiírás	2016-2018	Megvalósíthatósági tanulmány elkészítése a pályázati kiírásnak megfelelően
Szennyvízrendszer kiépítése Zeteváralján	1. fázis: gerincvezeték kiépítése és csatlakoztatása a zetelaki rendszerbe 2. fázis: a háztartásoknak a gerincvezetékre történő csatlakoztatása 2. fázis: pomparendszerek építése, aminek segítségével Zetelaka és Deságpataka be nem kötött részeit is csatlakoztatni lehet	A község lakói	Országos Vidékfejlesztési Program 7.2-es kiírás	2018-2020	Elkészült a megvalósíthatósági tanulmány, amit aktualizálni a pályázati kiírásnak megfelelően.
Napközi és bölcsőde építése	Az iskolaelőtti oktatás minőségének javítása megfelelő infrastruktúra létrehozása által	A község lakói	Országos Vidékfejlesztési Program 7.2-es kiírás, kormánytámogatás	2018-2020	Megvalósíthatósági tanulmány elkészítése

Projekt tárgya	Célok	Kedvezményezettek	Finanszírozási források	Megvalósítási időszak	Bevezető lépések
Vízimalom felújítása	A meglévő vízimalom restaurálása és a turisztikai forgalomba való bevezetése	Turisták, a község lakói	Országos Vidékfejlesztési Program 7.62-es kiírás	2016-2018	Megvalósíthatósági tanulmány elkészítése
Mezei és erdei utak felújítása	A község tulajdonában levő erdei és mezei utak felújítása	Helyi gazdák, erdőtulajdonosok A község lakossága Turisták	Országos Vidékfejlesztési Program, 4.3-as kiírás	2016-2018	Útvonalak prioritizálása, megvalósíthatósági tanulmány elkészítése, esetleg felújítása
Biomasszás erőmű létrehozása	A közintézmények épületeinek hőenergiával történő ellátása integrált rendszerben. Elektromos energia előállítás.	Közintézmények dolgozói.	Nagyinfrastruktúra Operatív Program	2016-2020	Megvalósíthatósági tanulmány elkészítése